

BUSKAP 5

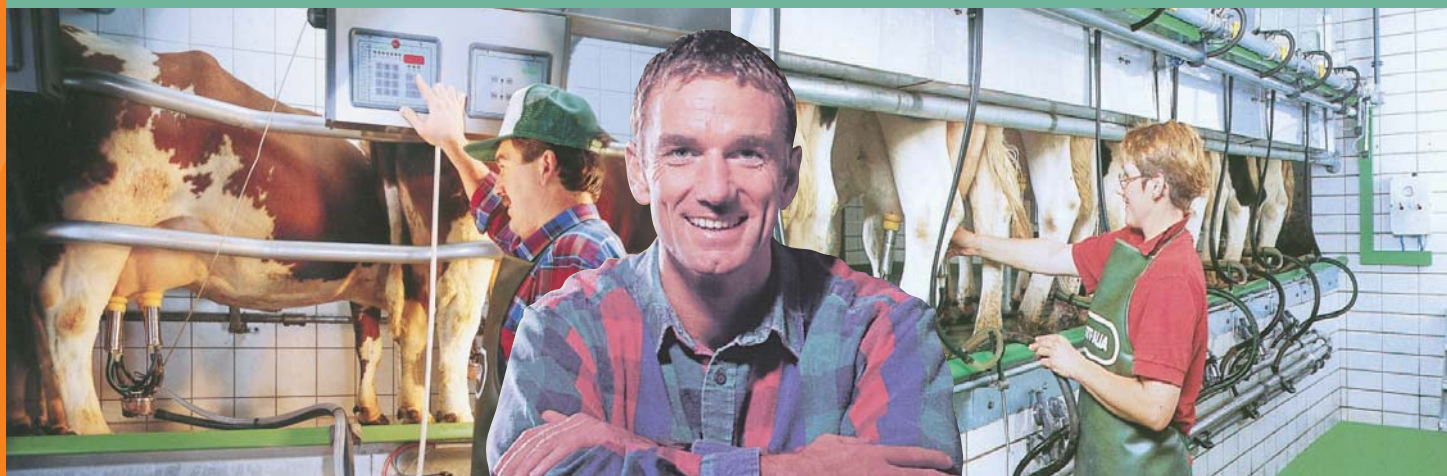
GENO

2002

KOMPLETTE SYSTEMLØSNINGER gir melkingen nye økonomiske dimensjoner

dairyplanDP5 besetningsstyring – det PC baserte systemet

EUROCLASS – Fiskebein

COMFORT TOP – Parallell

AUTOROTOR – Karusell

AUTOTANDEM – Tandem

Moderne teknologi fra en av verdens
eldste og ledende produsenter.

Forspranget ligger i teknikken

Kontakt din lokale AK-avdeling
eller Reime landteknikk sentralt.

AK

Reime landteknikk

Bøveien 8 • Postboks 134 • 4367 Nærby
Telefon 51 79 85 00 • Fax 51 79 85 29
E-post: landteknikk@reime-landteknikk.no
Internett: www.reime-landteknikk.no

Planlegging – Salg – Montering – Service

Redaksjon

Tlf. 62 52 06 00

Ansvarlig redaktør:

Jan Erik Kjær

e-post: jan.erik.kjaer@geno.no

Journalist: Hans A. Hals

e-post: hans.andre.hals@geno.no

Journalist: Solveig Goplen

e-post: solveig.goplen@geno.no

Redaksjonsråd

Avd.leder Arne Ola Refsdal

Konsulent Åse Flittie Anderssen

Avsleder Torstein Steine

Fagansvarlig Karin Spanne

Annonser

Adapt DA

v/Aksel H. Karlsen

Rådhusgt. 6, 428 - Torget Vest

3016 Drammen

Tlf. 32 83 73 83 - 911 99 886

Faks 32 83 73 82

e-post: adapt@online.no

Utgiver

GENO - Avl og semin

2326 HAMAR

Tlf. 62 52 06 00

Faks 62 52 06 10

Medlemmer av GENO får BUSKAP
tilsendt. Forøvrig kan abonnement
tegnes for kr 500,- pr. år direkte til

GENO - Avl og semin,
2326 Hamar

Utkommer 8 ganger i året

Buskaps 54. årgang

Internett:

www.buskap.no

Grafisk formgivning:

Ulf Bekkelund

Grafisk produksjon:

Gjøvik Grafiske as

Forsidefoto:

Kyrne hos Einar Frogner i Hamar
tar en velfortjent «dukkert» i sommer-
vamen.

Foto: Hans A. Hals

NO ISSN 0807-5069

Blader merket er medlem av
Den Norske Fagpresses Forening

fagpressen

Opplagskontrollert

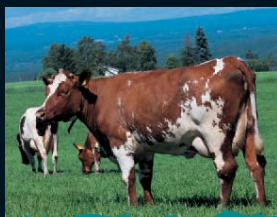
Sommerservice
- side 6

Hemsedøler - side 10

Kjøtt på kviger
- side 18

Laktasjonskurva
- side 24

Årets surfôrproduzent
- side 46

Leder

Hvor var *du*? 4

Avl

Mange gode oksar 8

Farskap i kukontrollen 32

En overvåking av seminoksene 35

Kjøtt

Økonomien i kjøttproduksjon på kviger 18

Helse Fruktbarhet Miljø

Sommerservice i fjøset 6

Helt uten klauvlidelser 48

Fôr og føring

Husk mineraler på beite! 23

Laktasjonskurva til NRF 24

Økonomi

Økt lønnsomhet 22

Innredning Teknikk

Mjølkekvaliteten ved automatisk mjølkning 46

Intervjuer Reportasjer

Hemsedøler på topp 10

Individualist med klare mål 14

Egenregistrering – et naturlig valg 21

Årets cupvinner! 29

Fjell og flatbygd i Sveits og Østerrike 36

Lavere ytelse og hissigere lynne 40

Mjølk på gras og lite kraftfôr 42

Organisasjon

GENO informerer / Markedsspalten 44

Forskjellig

Tre på tråden 12

Forstå kalven din 26

Nytt fra TINE 28

God hovedkarakter til TINE 52

Ansvarelig redaktør

Jan Erik Kjær

Leder

I lange tider har vi slått oss på brystet og profilert norsk husdyrhold som etikkens høyborg og kvalitetsens høysete. Nå vet vel til og med næringen selv at dette glansbildet faktisk er ganske skrubbete i kantene, men det er ofte langt fra erkjennelse til handling. I løpet av en uke i vinter ble mer enn 70 storfe funnet døde eller ble nødslaktet og dyrevernemndene i kommunene forteller om stadig økning i rapporter om dyretragedier.

Historisk sett er det hobbybruk med sau og hest som har representert de fleste tilfellene med vanskjøtsel av dyr, men nå har altså også livsnerven i landbruket – mjølkeproduksjonen – blitt befengt med denne skampletten.

Dyretragediene viser kanskje at bønder er som folk flest. Når presset blir for stort, når nettverket rakner og inntektene glimrer med sitt fravær blir også bondesinnet preget. Det ligger i dagen at svært få med viten og vilje vanskjører sine egne dyr. Det hviler alltid en årsak bak, en årsak som likevel selvsagt aldri kan og skal brukes som unnskyldning.

Dyretragedier som skyldes mangelfullt stell, skyldes praktisk talt alltid personlige tragedier og store personlige problemer hos dyreeiere, sier Gunnar Hagen, avdelingsdirektør for dyrevern og dyrehelse i Statens Dyrehelsetilsyn. Hagen fortsetter:

Vi er bekymret over utviklingen i antallet dyretragedier og at vi ser enkelte utviklingstrekk som gjør oss bekymret for at vi fortsatt vil se en del slike tilfeller. Dette er for eksempel uttynning av faglig og sosialt miljø for brukerne, mange som driver alene og mange som er bekymret for fremtidsutsiktene for landbruket.

Bondelagslederen og andre talsmenn mener at den norske bondens behov for inntekter utenifra har mye av skylden for tilfellene

Hvor var *du*?

av dyremishandling som nå avdekkes. Er nå likevel dette alene en troverdig årsak? Ofte fører jobb utenom bruket til et dårligere fjøsstell, men kan det være sånn at i enkelte tilfeller gir ekstrajobben ikke bare økonomisk, men også mellommenneskelig påfyll? En jobb og et arbeidsmiljø kan i denne sammenhengen være med på gi krefter i de bratteste motbakkene som bondeyrket gir. For selv om knappere tid i fjøset på grunn av ekstrajobben går ut over kvaliteten på dyreholdet, er det tvilsomt om det skal få skylden for de virkelig store dyretragediene. Man skulle tro at en ensom og endeløs vandring mellom innhus og fjøs, uten korreks og tilbakemeldinger fra meningsfeller, må representere en større påkjenning på sjelens irrganger.

Noe er galt når systemet ikke fanger opp slike skjebner før det blir dyretragedier av det, sier vi. Og setter oss bedre til rette i vår egen sofa bak vår egen dør. Men hvor var vi da vi så den møkkete bølingen med skremmende lange klauver? Hvor var vi da vi oppdaget en møkk-kjeller som aldri ble tømt? Hvor var vi da et fjøslys i bygda helt uventet ikke ble tent lenger? Hvor var vi da naboen uten å sette ord på det, likevel ga uttrykk for resignasjon og maktesløshet.

Det er så ufattelig lett å si i etterkant at «noen av de ansvarlige» burde ha grepet inn på et langt tidligere tidspunkt. Selvsagt hviler det et stor ansvar på veterinærer, rådgivere, dyrebilsjåfører og mjølkekjørere, men har ikke også hver enkelt av oss plikt til å vise omsorg og stille opp? Det handler ikke bare om enkeltbønders tragiske skjebne, men om hele besetninger som over lang tid står i respektløs lidelse og om en hel næring som ufrivillig stemples av medier og forbrukere som allerede er i ferd med å utøve truende illojalitet mot det norske husdyrholdet.

■ Høytrykkspysleren står konstant i fjøsgangen og brukes ofte på veggene. Vår og høst får ristene og resten av innredningen også en omgang vask.

■ Under båsnettene har det lett for å samle seg skitt og fuktighet, – gode yngleplasser for insekter og utøy.

■ Reine vinduer gjør fjøset lyst, men Halldis innrømmer at vindusvasken blir mer sporadisk. Legg merke til fluefangerefeltet nederst på vinduet.

■ Kua gir seg med å drikke hvis ikke karet gir nok vann per tidsenhet. Gamle kar, slitasje på flottører og tilstopning av ventiler er ofte årsaker.

■ Gjødseletrister kan være direkte farlige for både folk og fe hvis de rustet eller løsner i sveisesømmer.

■ Skift ut slitte bindsler!

■ Det er lettere å planlegge i et koselig kontor.

Sommerservice I FJØSET

Hans A. Hals – tekst og foto

Vi er hos Halldis og Svein Gudbrand Holen i Fåberg som driver mjølkeproduksjon på 12–13 årskyr og fører fram alt som kommer til verden i fjøset. Driftsbygning med fjøs ble bygget i 1978 etter brann. – Etter den opplevelsen er vi nøye med ettersyn og vedlikehold, forteller Halldis.

– Dessuten prøver vi å holde det noenlunde reint og i orden. Arbeidsplassen blir triveligere og dessuten skylder vi forbrukerne at mjølka – en sensibel matvare – blir produsert under forsvarlige forhold. Når dyra er sluppet på beite gjør vi en ekstra vedlikeholdsrunde, sier Svein Gudbrand.

■ Dette er viktig arbeid, sier Svein Gudbrand! La ikke kraftfôrsiloen stå tom over tid uten å banke veggene reine for vedhengsfôr.

■ «Leamikk» slites og må vedlikeholdes.

■ Ingen forlater fjøset uten å vaske føttøyet...

■ Fjøsredskaper henger på veggen i fjøset.

■ Saltslikkesteinen må fornyes med ujevne mellomrom.

■ Sørg for reine og ajourførte tavler.

... og hendene.

■ Godt lys er viktig for arbeidsmiljøet. Vent ikke med å skifte «mørke» rør!

■ I kalvefjøset blir det brukt fluepapir.

■ Verktøy på ei plate i fjøsgangen.

■ Alt er klart til dyrlegen kommer.

Mange gode oksar

I fjor tala me om rekordhøge avlsverdiar. I år kan me seia det same. Men det er berre ein okse som verkeleg skil seg ut. Av dei andre er det mange gode, men ingen som er spesielt høgt på skalaen.

Torstein Steine – avlssjef i GENO

■ Toppoksen er 5277 Ulsaker med 30 i avlsverdi. At ein okse kan koma så høgt, er det nok mange som undrast over. Det har faktisk ikkje med endringar i vektor eller rekne-metodar å gjera. Det er rett og slett eit resultat av at denne oksen er svært sterk for mange eigenskapar, og at resultatata for alle dei viktigaste eigenskapane er langt over det som er normalt å finna hos ein okse. Dermed vert sluttsammen uvanleg høg. På den andre sida er det alltid slik at jamvel hos dei beste finst det noko som dreg litt ned. I dette tilfellet er det lekkasje der 5277 Ulsaker har 80 i indeks. Det gjer at oksen ikkje kan og bør brukast til alle kyr, det må takast litt omsyn til kyrne si avstamning for lekkasje, eventuelt korleis dei er sjølve når det gjeld denne eigenskapen.

Vidare på lista er det tre oksar med 18 i avlsverdi, to med 17, to med 16 og ein med 15. Det er ikkje sikkert at alle desse oksane vert eliteoksar. 5198 Aune med 18 i avlsverdi har svake sider både på lynne, kalvingsvanskar, daudfødsjar og lekkasje. Det kan gjera at han vert kutta ut.

Av fjorårsoksaner er det framleis 5156 Galde som held toppen. Dermed vil han og ut frå gjeldande reglar få avlsstatuetten. Han har diverre gått ein del ned i avlsverdi. Noko kjem av det me kan kalla den vanlege avlsmessige framgangen. Men i tillegg har han fått nokså stor endring i

■ 5277 Ulsaker med 30 i avlsverdi er svært sterk for mange eigenskapar. Foto: hah.

fruktbarheitsindeksen. Det har med å gjera at for fruktbarheit er det gjort ei stor endring i år.

Ny indeks for fruktbarheit

Etter nye analysar som er gjort, syner det seg at opplysningar om fruktbarheit frå 1. laktasjon har ein like stor arveleg bakgrunn som opplysningane om kviger. Dermed er ikke-omløp i 1. laktasjon teken med i fruktbarheitsindeksen.

Den nye indeksen er laga slik at kvigeresultatet tel 2/3 og resultatet frå 1. laktasjon tel 1/3. For dei fleste oksane har ikkje dette ført til så store utslag, men i nokre tilfelle har

det gitt utslag på 5 indeks-poeng og meir. Alt i alt er det slik at denne endringa i fruktbarheitsindeksen er det som har mest å seia for dei endringane me ser i avlsverdi frå i fjor til i år.

Kollete oksar

Av dei nye oksane er to kollete. Det er 5341 Gjerde og 5215 Brandsegg med 18 og 16 i avlsverdi. I tillegg har det kome opp ein okse i 2. granskning som er kollete. Det er 5148 Heksem med 15 i avlsverdi. Dette fører til at i år vert det ein god situasjon med kollete eliteoksar. Det kunne ha vore ønskjeleg med endå fleire, men ut frå at det heller

ikkje i år var så mange å ta av, må det seiest å vera eit resultat i overkant av det ein kunne ha lov å venta.

Ny registrering av eksteriør

For dei fleste eksteriørdetaljane er det gått over frå ein tredelt til ein ni-delt skala. Dette har ikkje ført til noko uventa utslag. Det har lukkast å kopla gamle og nye data saman slik at dei fungerer godt saman. Det ser og ut til at sjølve registreringa på ni-delt skala har gått svært bra. Me har enno ikkje fått tid til å rekna på om dette faktisk og gir sikrere eksteriørindeksar, men det vil me koma attende til.

Avlsmessig framgang

Den nye årgangen er svært god i høve til dei to føregåande, sjå tabell 1. Det kan sjå ut til at det er lettare enn før å finna oksar som er svært gode både for mjølkeevne, fruktbarheit og helse. Dette kan kanskje vera eit resultat av at no er det samsvar mellom bakgrunnen til oksane og slik deira eigen samla avlsverdi vert rekna ut. I mange år etter den store vektendringa i 1990 var det slik at bakgrunnen til oksane var i utakt med slik dei vart rangerte etter avkomsgranskninga. Kor mykje dette har å seia er vanskeleg og uttala seg om, men det er mykje truleg at det har ein viss betydning akkurat for kor lett det er å finna dei oksane me ønskjer. ■

Tabell 1.

Okseårgang	Tal oksar	Indeks, kg protein	Samla avlsverdi
3. granskning	120	100,0	-0,7
2. granskning	121	98,5	-1,4
1. granskning	123	101,1	2,4

Suksessen fortsetter!

**Nyhet 02:
Ny 250
& 450**

TRX 250

- Høyest bakkeklaring
- Lavest tyngdepunkt
- Nytt motordesign
- Elektrisk gearing
- Elektrisk starter
- Lavest vekt

Verdens største ATV-produzent kommer i år med 2 nyheter: Ny TRX 250 med elektrisk gear. Ny TRX 450 som gir deg mulighet til å koble ut forhjulsdrieten. Mer info om årets 8 modeller får du hos din Honda-forhandler.

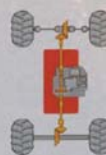
TRX 350

TRX 450

TRX 500

Honda's unike «In-Line Design» som øker stabiliteten og betyr 55% færre deler i kraftoverføringen!

Importør:

Nygårdsvn. 67, Box 170, 1401 Ski.
Tlf. 64 97 61 00 - Fax. 64 97 61 90
www.kellox.no

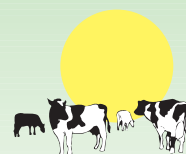
STRANGKO

Farm Management

Vaksvik, tlf. 70 27 30 52
Bryne Landbruksservice, tlf. 51 77 07 00
Strangko Tønsberg, tlf. 33 31 76 54
Fjøsutstyr, tlf. 62 36 53 92
Birkeland, tlf. 72 89 41 00

www.strangko.dk
www.birkeland.no
www.fjosutstyr.no
www.bls-as.no

Hemsedøler på topp

Hemsedal er bygda som avler toppokser. Så også i år. Av de første års granska oksene denne gang er tre av de tretten første på lista født i Hemsedal! Og på toppen troner 5722 Ulsaker med den høyeste avlsverdi som er oppnådd i NRF-avlens historie.

Hans A. Hals – tekst og foto

Jeg føler vel ikke at jeg har noe ære av denne oxen. 5277 Ulsaker er vel heller et resultat av samvirkeavlen, sier oppdretteren Einar Ulsaker. Sammen med kona Anne Marit Hov driver han mjølkeproduksjon med ca 12 årskyr.

– Jeg er ikke helt enig med deg, sier Ola Hustad, inseminør og bonde gjennom 40 år.

– Hvordan kan det da forklares at det er delt ut to avlsstatuetter her i bygda pluss en mengde andre okser som har satt spor etter seg i sentralt avlsarbeid? Jeg tror det kommer av at storfebøndene i Hemsedal svært tidlig fattet interesse for moderne avlsarbeid, vi har «alltid» hatt en plan med oksebruket. Det er et aktivt produsentmiljø, som ikke kan si seg fri for konkurranseånd. Og vi har hatt gode produsentrådgivere, – ikke minst Hans Flaten som «i alle år» puffet på når mulighetene var til stede for å selge oksekalv til NRF, sier Ola Hustad, som mener at det ble enda større engasjement i avlsarbeidet da det ble bestemt at alle buskaper hadde krav på en dose med elitesæd. Det stod dyr i mange fjøs med potensiale i seg til å bli oksemødre, og først da fikk de muligheten til å delta i samvirkeavlen.

Og jeg er «far» til alle, sier den humørfylte, pensjonerte inseminøren, og tilføyer: – Du kan være glad, du Einar, for at jeg hadde en dose av den oxen akkurat den dagen mora til 5277 skulle insemineres!

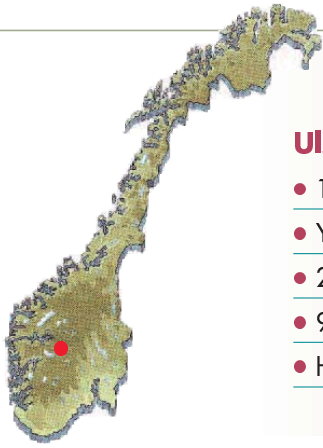
– Men valget av okse var mitt!, parerer Einar Ulsaker! – Men jeg husker ikke hvorfor. Antagelig var det mjølkeavdråtten som imponerte. Egentlig syntes jeg det var mer spennende og mer engasjerende den gang jeg satte opp avlsplanen sjøl. Det var en del arbeid, men vi lærte oss å kjenne de enkelte okse-

ne. Visst kan vi studere og korrigere dataplanen, men den har skjemt oss bort på en måte, mener Einar, som er en dem som leser oksekatalogen på senga, i følge kona Anne Marit.

– 5277 Ulsaker scorer høyt på alle viktige egenskaper. Ligger det i slekta?

– Mora til oxen, 188 Sommerli etter 3923 M. Ås var ei veldig god ku, som ble slakta sist høst. Da hadde den hatt sju kalver, bare to av dem var kviger. Mormora derimot, 172 Skjønnros etter I. Elvebakken 3633, ble sjaltet ut etter tre kalver. Utgangspunktet for denne kuslekta her på gården var ei kvige etter

Ulsaker ligger i Hemsedal i Buskerud

- 12 årskyr – Kvote 81 500 liter
- Ytelse nær 7 000 kg
- 21 kg kraftfôr per 100 kg mjølk
- 95 dekar dyrka + 34 dekar dyrka leies
- Hele arealet brukes til surfôr og høy

BILDENE:

Til venstre:

■ Anna Marit Hov og Einar Ulsaker priser en frodig forsommer.

Over:

■ Gården Ulsaker i Hemsedal.

Øverst:

■ Fire kukarer i diskusjon om eksteriøret. Fra v. Knut Ulsaker, produksjonsrådgiver Øyvind Thorset, Einar Ulsaker og Ola Hustad.

2215 Lie og ble innkjøpt for 20 år siden fra en annen gård i Hemsedal.

Den kua fikk 8 kalver og 6 av dem var kvigekalver, forteller Knut Ulsaker, far til Einar.

– Godt lynne var et særpreg ved alle disse kugenerasjonene, sier han. Knut har gjennom åra levert flere oksekulver til testing, og han er aktivt med i dyrestellet hver dag.

På Ulsaker er det mjølk hele året

Kyrne på Ulsaker kalver i to bolker, – i mars og i september-oktober. Som så mange andre hemsedøler har Anna Marit og Einar dyra på stølen om sommeren, og nær 20 prosent av kvoten på 82,5 tonn blir produsert der.

– Vi unner dyra tida på stølen, vi føler at både folk og dyr lever det gode liv der. Om det samfunnsøkonomisk ikke er den billigste plassen å produsere mjølk, så er det i hvert

fall den beste plassen å tilbringe de lovpålagte 8 uker på beite, mener Anna Marit. Og så forteller Knut Ulsaker oss minner fra stølslivet da han var guttunge. Blant anna var det felles avreisedag for hele grenda, til stølene oppunder Skogshorn. Det var en uskreven lov at ingen drog på stølen før andre. Det beste graset skulle fordeles på alle.

Og fortsatt tar den eldste generasjonen på Ulsaker sin tørn i fjellet om sommeren.

– Hva med framtida for mjølkeproduksjon i Hemsedal?

Ola Hustad er optimist. – Nedgangen i mjølkeforbruket har stagnert. Bøndene er klar over at det ikke må bli underskudd av hverken mjølk eller kjøtt og dermed et marked for importkåte grossister. Nå har vi en sjanse med godt samhold, flere rasjonelle fellesdrifter og et avlsarbeid som blir etterspurt ute i verden. Det får ikke hjelpe om stølen blir noe avlegs som mjølkeproduksjonssted, mener Ola.

Einar Ulsaker er ikke like optimistisk om det framtidige storfe- og avlsmiljø i Hemsedal.

– Det er ikke mange hemsedalsbønder som arbeider heltid på gårdene lenger. Det er lett å få seg arbeid i denne turistbygda, – ikke minst i vinterhalvåret. Kanskje interessen for avlsarbeidet har blitt mindre, undrer Einar. Det er tross alt ti-femten år siden det var storokser herfra. Han er heller ikke sikker på om noen av ungene vil fortsette med dagens driftsopplegg. Sjøl har både han og Anna Marit arbeid på deltid utenom gården, Anna Marit som revisor og Einar som regnskapsfører.

Men uansett framtidsutsikter, et spennende år blir det! Skal 5277 Ulsaker bringe den tredje avlstatuetten til Hemsedal?

Tre på tråden...

Sammen med dette nummeret av BUSKAP kommer også oksekatalogen. Blir den brukt – og i tilfelle – hva ser du etter?

Gunvor Bakke
Skjold, Rogaland

■ Om jeg bruker oksekatalogen? Jeg samler på dem, har alle helt fra 60-åra! Og så fin som den har blitt de siste åra, og mye mer oversiktlig og lett å finne fram i! Katalogen blir brukt både som lærebok og i det direkte arbeidet med å forbedre buskappen. Avsplanen har jeg i forkant bestilt med protein som eneste valg. Og med den som utgangspunkt tar jeg for meg ku for ku. Jeg kjenner dyra mine godt, slektene også, og dermed kan jeg gjøre valgene i oksekatalogen ut fra de fortrinn og mangler dyra har. Det er interessant, det er spennende, for det er slett ikke sikkert at de høyeste avlsværdiene gir det gunstigste resultatet. De egenskapene jeg ikke bryr meg om er kalvingsvansker, kropp og bein og kjøtt. Mens lynne, og jurkvalitet blir prioritert sammen med protein som er valgt først. Og så liker jeg at dyra er raue, og titter nok etter fargen i katalogen også. Jeg har drevet mjølkeproduksjon i 12 år, og synes at det har vært framgang på de fleste egenskapene, sier Gunvor Bakke.

Gunvor driver mjølkeproduksjon på heimgården sin, som er på 120 dekar dyrka og 90 dekar gjødsla beite. I tillegg leier hun 30 dekar dyrka. På båsjetet fra 60-åra står det 18 årskyr som mjølker kvota på 117 tonn. Det er kalving året rundt, og mye av mjølka produseres på beite. Alt først i mai var det beiteslipp, forteller hun. Foreløpig har hun ikke solgt oksekulv til testing. – De beste dyra mine får kvigekalver, sier hun. Med mann i arbeid utenfor bruket er Gunvor en travel dame. Dessuten har hun tre barn fra 5 1/2 år og nedover. Det fjerde ventes i sommer. Lykke til!

Hans Ove Krekling
Hokksund, Buskerud

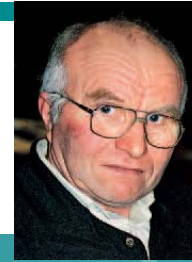
■ Med 320 dekar dyrka på Aker Gård og i tillegg en del leiejord, har Hans Ove Krekling ingen vansker med å få for nok til buskappen på 14–15 årskyr med påsett. I tillegg til gras dyrkes det korn. Kløverfrødyrking på kontrakt har også lange tradisjoner på gården.

– Mjølkeknoten er på 85 tonn, forteller Hans Ove, og så lenge tilskudd er knyttet til antall dyr, så er ikke avdrått det vi først og fremst går etter hos oss. Alle oksekulver føres fram til slakt, og eventuelt overskudd på kviger selges drektige.

– I buskappen vår er det kalving fra slutten av august til februar. I vårt meieri (Drammensmeieriet) har det til nå stort sett vært jevn mjølkepris hele året. Etter den nye konserndannelsen må vi kanskje begynne å tenke annerledes når det gjelder kalvingstid, men på grunn av arbeidsmengde og -fordeling vil jeg ha toppene i fjøsarbeidet i inneføringssesongen.

Sammen med veilederen går vi gjennom avsplanen, og det må innrømmes at dataplanen stort sett tilfredstiller våre ønsker. Jeg har i forkant bestilt en plan med stor vekt på lynne. Ei lettstelt ku som er grei å ha med og gjøre har første prioritet hos oss, sier Hans Ove.

Tidligere la jeg også mye vekt på jur og spener, men etter hvert har dette bedret seg såpass at nå stoler jeg på at det sentrale avlsarbeidet er nok på denne egenskapen. Ellers synes jeg avlsarbeidet er artig, og prøver å følge med både i BUSKAP og oksekatalogen om det som skjer. I og med at jeg ikke har datamaskin i huset ennå, er jeg svært avhengig av at fagstoffet kommer som trykksaker, sier Hans Ove.

Oddbjørn Solum
Namdalseid, Nord-Trøndelag

■ – Oksekatalogen er i flittig bruk hos oss. Ikke bare når vi setter opp avsplanen litt ut på høsten, men også når vi trenger justering av planen i forhold til hvordan kvigene utvikler seg. Det kan for eksempel være at beina ikke er helt som vi ønsker, eller at dyret viser seg å være tungmjølka. Da justerer vi oksevalget i forhold til dette.

Ellers har vi en dag sammen med produksjonsveilederen når avsplanen settes opp. Han har jo et utgangspunkt i dataplanen som vi vurderer i forhold til hver enkelt ku. Ikke så sjelden er det et potensiale til forbedring når en kjenner hver enkelt ku sine pluser og minuser og kobler dette sammen med katalogokene. Da kan dataplanen komme til kort, sier Oddbjørn Solum, som driver mjølkeproduksjon sammen med sin bror. Gården Grøtmo er på vel 530 dekar dyrka. Buskappen varierer mellom 55 og 60 kyr som skal dekke kvoten på vel 368 tonn. – Kvotestørrelsen gjør at vi er lite tilskuddsavhengig, og derfor er vi nok noe opptatt av mest mulig mjølk per ku når vi velger okser, sier Oddbjørn.

– Men det må være balanse mellom avdrått og helse, og derfor er bruksegenskapene absolutt med når oksevalgene gjøres. Bein og jur er egenskaper det kreves mye av, – og det har vært store avlsmessige forbedringer på disse egenskapene, synes vi. Egenskaper vi ikke ser så mye på i buskappssammenheng er lynne og kalvingsvansker. Lynnet er godt nok og kalvingsvansker har vi ikke. Dyra ordner seg sjøl i egen fødeavdeling, og det går bra. Og i år skal kyrne for første gang på flere år få komme ut fra lausdriftsfjøset når det lir på sommeren, forteller Oddbjørn Solum.

Individualist med klare mål

■ Familieøkonomien er sikret ved at Gjertrud er lærer og Halvor er politiker og bonde. Barna heter Guro og Ola.

Med 15 km til nærmeste mjølkeprodusent er Halvor Gauteplass en bonde som trives med å jobbe for seg sjøl. Garden ligger 900 moh i Hol kommune i Buskerud. – Jeg er en typisk individualist, som setter mål for meg sjøl og prøver å nå målene. Som ung følte jeg nok litt presset som odelsgutt. Skulle jeg ta over eller ikke? Likevel, etter flere år i forsvaret, gjorde jeg et valg og ble mjølkeprodusent. Med mitt driftsopplegg er dette en arbeidsplass for én person, dermed syns jeg faktisk at jeg kan ha ei brukbar årslønn.

Solveig Goplen – tekst og foto

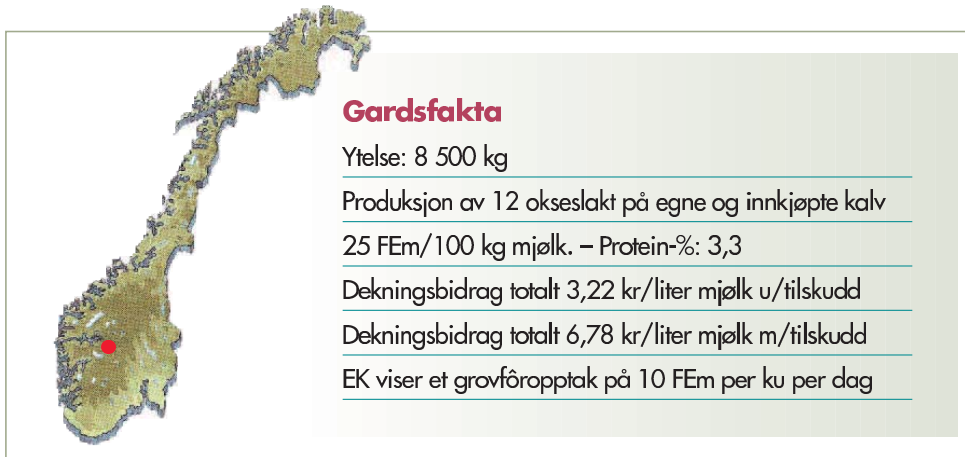
Lite fjøs og topp silokvalitet
Fjøset har få bås plasser. Han har nå

EK viser et dekningsbidrag på 500 000 kroner. Bak dette ligger ei kvote på 73 000 liter, ti årskyr med fullt påsett og en ytelse på 8 500 kilo.

valgt å kjøpe 10 000 liter med kvote. Ved å øke med ei årsku, øke leveringsprosenten og redusere salg av mjølk til kopplam vil det være realistisk å levere 83 000 liter. Dersom han klarer dette uten store påkostninger mener han at kvotekjøpet kan være svært gunstig.

Hemmeligheten med en så høy ytelse mener Halvor ligger i høgt grovfôropptak. Ved å føre med nytt

friskt grovfôr tre ganger i døgnet oppnår besetningen et høgt grovfôropptak. EK viser 10 FEm grovfôr per ku per dag. Utfra laktasjonskurvene ser Halvor at det er kyrne som kalver i november som klarer seg best. På stabil god vinterføring ligger de ofte på over 45 kg per dag i fire måneder. Halvor har satt krav til mjølkekuføret at det må holde 0,90 FEm per kilo tørrstoff. Han

bruker maursyre som ensileringsmiddel. Førseddelen består av surfôr og kraftfôr. Han høster en del rundballer på leiejord som ligger et stykke unna garden. Rundballefôret brukes fortrinnsvis til ungdyra som ikke har samme krav til fôrkvalitet. Forberedelsesfôringa består av surfôr etter appetitt og tre kilo kraftfôr ved forventna kalving. Etter kalving trappes førstegangskalverne opp til 9 kilo kraftfôr og de eldre opp til 11,5 kilo kraftfôr. Opptrappingen skjer så raskt som mulig. Etter veiing justeres kraftfôret i forhold til den reelle ytelsen. Førstekalvskyr får en FEm ekstra i forhold til voksne kyr. Halvor sin erfaring er at vårkalverne ofte kan bli for feite og dermed disponert for mjølkefeber. Kyr som står med mye tråte i juret mjølker Halvor før de kalver. Han mener at han på den måten unngår en del jurproblemer. Kyr som står slik og lekket før kalving har ofte åpne spenekanaler der bakterier lett trenger inn.

Mekker selv

– Jeg kjøper pent brukt redskap som jeg setter i stand. Dersom en ikke er opptatt av at alt skal være siste nytt, kan en likevel skaffe seg funksjonelt utstyr. Jeg kan reparere selv og dermed kan jeg beholde redskapen i mange år. I fjor kjøpte jeg rundballeutstyr sammen med en annen bonde. Dermed reduserte jeg maskinleiekostnadene med en sum som var halvparten av min andel i rundballeutstyret på ett år. Slike investeringer må være gunstig, i tillegg får du gjort jobben når du selv ønsker det, sier en engasjert Halvor Gauteplass.

NRF-kua en ressurs

Halvor er opptatt av at GENO får ut informasjon om hvilken genetisk

■ Denne førstegangskalveren er lovende. På avlsplanen har Halvor Gauteplass valgt lynne som egenskap. Far til kua er 4606 Larsgard og morfar er 4964 Aase. Førstevalget blir 5156 Galde.

ressurs NRF-kua og vårt avlssystem faktisk kan være.

– Det er viktig at de unge nå får øynene opp for hvilken ressurs dette kan være, og dermed er lojale og stolte av å være delaktige. Engasjerte bønder leser tidsskrifter, så ved å spre positiv og riktig omtale i fagblad kommer budskapet ut, sier Halvor.

– I tillegg er service og fleksibilitet fra inseminerende personell noe av det viktigste for å opprettholde lojalitet. En topp medarbeider ute i felten er mye verdt. Dersom du har et godt forhold til de som inseminerer er det vanskelig å ikke benytte tjenesten. Har du en tverr medarbeider, som ikke er fleksibel og det viktigste er å få kalv i kua, er ikke vegen til gardsoksen lang, sier Halvor.

Lager avlsplan sjøl

Halvor er en av de som selv setter opp avlsplanen for sin besetning.

– Det er slikt arbeid som jeg liker

å kose meg med. Jeg syns avlsplanen har fått en merverdi fordi jeg sjøl har et forhold til den jobben som er gjort. Tidligere sendte jeg et skjema til rådgiver med ønska egenskaper, for så å få planen tilbake. Det er ikke sikkert at den planen jeg nå setter opp er noe bedre, men jeg har et helt annet forhold til den. Det er moro å se på de ulike kombinasjonene. En lærer mye av å gjøre jobben sjøl. Funksjonen med at du har alle okser i databasen er fin, dermed kan du i ettertid gå inn og sjekke enkeltokser. Jeg liker å jobbe ved PC-en, og dermed opplever jeg slike oppgaver positive, sier Halvor.

Når Halvor skal sette opp planen setter han opp en fullstendig plan for insemineringssesongen. Med den besetningsstørrelsen som Halvor har så kjenner han enkeltindividene. På landbruksskolen lærte han mye om arvegrader og korrelasjoner mellom egenskapene.

– Med et så bredt avlsmål som vi har for NRF-rasen, så er det viktig å jobbe langsiktig. Jeg er opptatt av egenskapene mjølk, kjøtt og jur. I tillegg er det flott at vi etter hvert har så mange individer i populasjonen som er kollet, sier Halvor.

– Før tok jeg nok mer hensyn til avlsverdier enn måten kua tedde seg på fjøset. Jeg ser i ettertid at slike kyr kunne stå på fjøset og være «unge og lovende» i mange år. Nå er jeg nok hardere til å ta ut slike dyr, sier Halvor.

– Nå ser jeg fram til at det kommer resultater på hvordan NRF-kua gjør det i utlandet. Når jeg kan få NRF kua til å mjølke over 8000 kg her oppe på en en så enkel førseddell som surfôr og kraftfôr så tror jeg at det kan være et utnyttet potensiale i rasen, avslutter Halvor Gauteplass. ■

Produsentlagene i TINE BA

Styret i TINE BA har nylig vedtatt arbeidsbeskrivelse for produsentlagene i TINE. Dette er i utgangspunktet forhandlingsutvalgets forslag med den tilføyelse at arbeidsutvalgene skal legge fram årlige aktivitetsplaner og budsjetter.

Arbeidsbeskrivelsen presiserer en del praktiske forhold og rutiner. Blant annet at det skal være minst to møter i året, hvert i forkant av årsmøtet i TINE BA og regionmøtet. Produsentlaget er TINE-organisasjonens grunnenhet hvor hovedformålet er å kunne engasjere og involvere alle medlemmer i saker som er av interesse for melkeprodusentene, melkeproduksjonen, foredling, omsetning og markedsfø-

ring av melk og melkeprodukter. Vedtektene slår fast hva som er produsentlagets formelle oppgaver i forhold til høringer og valg, herunder utsending til Genos årsmøte.

Aktivitetsplan og budsjett

Det heter blant annet at Arbeidsutvalget årlig bør legge fram aktivitetsplan og budsjett for behandling i års-samlingen i produsentlaget. Akti-

vitetsplanen kan omfatte faglige, organisatoriske og sosiale aktiviteter. Aktivitetsplanen må samordnes med Organisasjonsavdelingen og bør dessuten koordineres med andre lag og organisasjoner i området. Aktivitetsplan og budsjett må utarbeides innenfor de rammer som er gitt av Styret, og tilpasses den budsjettprosedyre som gjelder for TINE BA.

Aktuelle oppgaver for produsentlagene

Utover de vedtektsfestede oppgaver og de saker som vedtas av styret gjennom løpende arbeid og årlige handlingsplaner, bør produsentlaget selv i stor grad avgjøre hvilke saker det vil arbeide med. Som eksempler kan nevnes:

- Være kontaktorgan mot meieriselskap.
- Være kontaktorgan og representere overfor andre organisasjoner og lag.
- Samordne medlemsaktiviteter og medlemstjenester med andre organisasjoner og lag som det er naturlig å samarbeide med.
- Ta lokale initiativ overfor medlemmene.
- Representere melkeprodusentene ved lokale aktiviteter og tilstelninger.
- Være kommunikasjonskanal mellom medlem, selskap, administrasjon og styre.
- Være kontaktledd mot organisasjonsavdelingen.
- Rekruttere og skolere til-litsvalgte.
- Arrangere faglige og sosiale aktiviteter.
- Oppfølging og kontakt med nye medlemmer.

TINE Frokost, TINE ti år

En kjempeinnsats fra om lag 5 000 ansatte og eiere gjorde at denne dagen ble noe helt spesielt for oss som jobber i TINE. En dag vi seint glemmer. Dugnad sammen med eierne over hele landet, og mange kunder!

Jeg er imponert! Hvor artig er det ikke å se morgentrøtte ansikter lyse opp i rein og skjær glede over å få en yoghurt stukket i hendene? Det fikk mange av oss oppleve 31. mai. Takk for innsatsen til alle dere eiere og medarbeidere som bidro til at dette ble så velykket!, sier Gunnhild Wedum begeistret etter å ha hatt prosjektansvaret for TINE Frokosten i TINE BA.

Påfunnene rundt i landet var mange: Fra drive-in-frokost i en vaskehall på Nord-Møre, musikkorps som spilte TINE-sangen, servering på busser, frokostservering på skoler til elever med eksamen osv. Alt tyder på at alle kreative påfunnene denne dagen har gitt TINE et veldig positivt bilde.

Det er mange som husker lanseringen av den nye TINE-logoen i 1992. Ikke alle var like begeistret til å begynne med. Men etter bare noen få måneder var merket befestet i markedet og skepsisen snudde til akklamasjon, følelse av stolthet og tilhørighet. I ettertid er det et faktum at TINE-logoen har gitt betydelig verdøkning for meieriindustrien og betydd mye for hele organi-

sasjonen. I dag er som kjent TINE et av landets best kjente merkevarer og TINE skærer høgt på alle målinger.

Det er organisasjonsavdelingen som skal holde sekretariat for produsentlaget og oppgavene går ut på å forberede saker for arbeidsutvalget i samarbeid med lederen, føre protokoll, holde arkiv og sørge for andre kontortjenester for arbeidsutvalget, fremme forslag på medlemsrettede tjenester og delta i tilretteleggingen og gjennomføringen av medlemsmøter i produsentlaget. ■

Den største og beste!

Ny landbruksmesse
Stjørdal 16. - 18. august

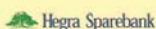
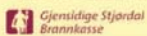
Alle de største leverandørene av maskiner, utstyr og tjenester er på plass - Kalvemønstring, tradisjonelt fesjø og utstilling av alle våre husdyr - Bred presentasjon av husflid, gårdsmat og bygdenæringer - Demonstrasjoner, debatter og faginnslag

OPPLEVELSE - INFORMASJON - KULTUR - FOLKEFEST

**TRØNDESK
LANDBRUK 2002**
www.trondersk.landbruk.no

Våre hovedsamarbeidspartnere:

boks 89
7501 Stjørdal
Tel: 7482 4222
Faks: 7482 2279

DP 2000

Serigstad doseringskonsept

- Topp silokvalitet med nøyaktig dosering
- Effektiv jobbing med kontroll og styring fra traktor
- Driftssikker og syrefast
- Tåler tørkjøring
- HMS i fokus

Se våre nettsider eller ring oss
www.serigstad.no

 Serigstad

SERIGSTAD AGRI AS

Postboks 25, 4349 Bryne
Telefon 51 77 21 00, telefaks 51 77 21 01
E-post: landbruk@serigstad.no

Seljordutstillinga Dyrsku'n
13.-15. sept. 2002

DYRSKU'N 2002

MØTEPLASSEN FOR LANDBRUKET

Tre dagers folkefest med landbruk, husdyr, maskiner, handel, husflid og kultur på landets flotteste marknadsplass, med 600 utstillarar og 66 000 betalande i 2001

FRÅ HUSDYR-PROGRAMMET:

Fredag: Storfe av alle rasar tevlar om Seljord-prisen. Kalvemønstring.

Laurdag: Stor hoppeutstilling.

Sundag: Unghestutstilling
Geiteutstilling.

Ope: Fredag/laurdag kl. 8-20

Sundag kl. 8-18

Dyrsku'n Arrangement As

Pb. 200, 3840 SELJORD

Fon 35 06 52 40, faks 35 06 59 99

e.post: post@dyrskun.no -

www.dyrskun.no

www.dyrskun.no

Er kjøttproduksjon på kviger og kyr berre eit biprodukt frå rekrutteringa i fjøset, eller kan styrt kjøttproduksjon på hodyr gi eit tillegg til driftsoverskotet på garden?

Økonomien i kjøttproduksjon

Foto: Jan Erik Kjær.

Dersom ein har nok grovfôr og plass, bør ein vurderer kjøttproduksjon på kviger.

Produksjon på kviger

Marknaden for storfekjøt er i positiv utvikling. Men færre mordyr i mjølkeproduksjon og god etterspurnad etter kjøt, kan gi knapp tilgang på storfekjøt i periodar av året. Auke i slaktevekter på oksar og meir kjøtproduksjon på kjøtfe er nokre tiltak for å balansera tilbod og etterspørsel. I tillegg kan det vera nyttig å vurdere meir kjøtproduksjon på ho-dyr i buskapen.

I Gilde Hed-Opp utgjer slakt frå kvige og ku ca 40 prosent av total mengde storfeslakt som blir levert (Tabell 1). Kvalitet på kjøt frå kvige eller ung ku kan vera fullt på høgde med ung okse, men tabellen viser at kvigeslakt lett får feitt-trekk, og at ein stor del av dyra hamnar i klasse P samanlikna med slakt av ung okse.

Dei beste kvigekalvane til rekruttering

Dei beste kalvane må prioriterast til rekruttering av buskapen. Dette gjeld både i mjølkeku- og kjøtfebuskapar. Høg rekrutteringsprosent er ei forsikring for å ha nok mordyr til å fylla mjølkekvota eller utnytta grovførlager og bås plassar i fjøset. Overskytande dyr kan takast ut i kjøtproduksjon anten som kviger eller kyr.

Aktuelle alternativ til bruk av kalven utanom rekruttering er:

- Sal av livdyr (fôringskalv)
- Oppdrett og sal av kalveferdige kviger
- Kjøtproduksjon på kvige utan kalv
- Kjøtproduksjon på kvige med ein kalv
- Kjøtproduksjon på ku (høg rekrutteringsprosent)

I denne artikkelen vil eg sjå nærmarer på lønsmnda i kjøtproduksjon på kviger.

Dekkingsbidrag for å vurdere lønsmnda

Dekkingsbidrag er ei oversyn over produksjonsinntekter minus variable kostnader i produksjonen. Faste kostnader (maskiner og bygningar) og rentekrav blir normalt ikkje teke med. Eit dekkingsbidrag kan vera eit godt hjelpemiddel til å vurdere lønsmnda i produksjonen når vilkåra til grunn for oppsettet er godt definert. Ved vurdering av lønsmnda på den enkelte gard, må ein bruka eigne tal ut frå aktuelle kostnader og produksjonsinntekter.

Tilpassing til rammevilkår i Jordbruksavtalen er nødvendig. Elles må ein vurdere tilgang og pris på fôr, dyr, plass og arbeidskapasitet. Det er store variasjonar i dekkingsbidrag og driftsoverskot mellom bruk sjølv om rammevilkåra er like. Utfordringen er å finna fram til kva som mest påvirkar driftsoverskotet på den enkelte garden.

I dekkingsbidraga (tabell 2–4) er det brukt prisar på livdyr og slakt i mai 2002. Fôrforbruket er rekna ut i kvart enkelt produksjon ut frå fastsette normer. Kostnader på fôr bygges på tal frå kraftfôrindustrien eller middelverdiar i Effektivitetskontrollen i TINE. Sonetillegg, pro-

Fortsetter neste side

Tabell 1. Oversikt over levert slakt på Gilde Hed-Opp sine anlegg til og med veke 20 hittil i år.

	Kalv	Ung okse	Kvige	Ung ku	Ku
Tal slakt	1 143	9 224	1 411	2 120	4 015
Middel slaktevekt, kg	107	289	214	224	259
% av slakt i kl. P (+/-)	39	11	48	87	79
% av slakt med feitt-trekk (3- og over)		44	68	42	55

Tabell 2. Dekkingsbidrag ved sal av kvigekalv på 110 kg levande vekt ved 4 mnd. alder.

	Utgifter, kr	Inntekter, kr
Mjølkefôr (råmjølk/heilmjølk, 375 l/kalv à kr 1,70 per liter)	638	
Krafffôr, 100 kg/kalv à kr 2,70 per kg	270	
Høy, 150 kg à kr 0,50 per kg	75	
Andre kostnader, strø, vet., renter	400	
Omsetting av kalv	160	
Sal av kvigekalv på 110 kg lev. vekt		2410
Tillegg for samkalv og avhoming /kolla		450
Sum utgifter og inntekter	1 543	2 860
Dekkingsbidrag per kalv, kr		1 317

Økonomien i kjøtt...

Fortsetter fra foregående side

duksjon- eller avløysartilskot er ikkje teke med. Dersom sonetilleget på kjøtt skal vera med i oppsettet, bør ein også vurderer å auka kostnadene som normalt er høgare i område med sonetillegg.

Prisen på innhausta grovfôr blir sentralt for nivået på dekkingsbidraget. Faste kostnader i grovfôrproduksjonen kan ofte bli høge. Men det er få som vil investera i ekstra hausteliner eller fôrlager til bruk for kviger i kjøttproduksjon. Dersom produksjonen baserer seg på gras-surfôr av innkjøpte rundballar, må ein rekna med at grovfôret kostar kr 1,00–1,50 per FEm. Det er store muligheter til å spare kraftfôr i kjøttproduksjonen dersom ein har rikeleg tilgang på godt grovfôr. Tidleg hausting av enga, god konservering av graset og lite tap på fôrbrettet er nøkkelfaktorar.

Er det pengar å tena?

Tabell 2 viser dekkingsbidrag ved oppdrett av kvigekalv til sal. I følge livdyrkontoret til Gilde Hed-Opp er det liten interesse for å kjøpa slike dyr. Alternativ til sal er å føra kalven vidare til rekruttering eller kjøttproduksjon i eigen buskap. Det er ikkje rekna på noko verdi eller kostnad av kalven ved fødsel. Ut frå gjeldande livdyrprisar har ein nyfødt kvigekalv på 38 kg ein verdi på knapt 900 kroner. Av omsyn til dyra er det ikkje ønskeleg med omsetting av spedkalvar.

I tabell 3 har eg rekna med at kalven blir føra vidare i buskapen og ikkje selt som føringsskalv. Dersom kalven blir innkjøpt ved fire månaders alder, er prisen kr 2 860 + kr 160 for omsetting (tabell 2).

Når ein først fôrar opp ei kvige til slakt, kan det vera aktuelt å inseminera kviga og få ein kalv under ho.

Utgangspunktet for tabell 4 er ein kvigekalv oppalt i eigen buskap eller innkjøpt (tal i parentes), sjå tabell 2.

Konklusjon

Dersom ein har nok grovfôr og plass, bør ein vurderer kjøttproduksjon på kviger. Under dei vilkåra som er vist i denne artikkelen, er det liten skilnad i dekkingsbidrag per måned om ein har kvige med eller utan kalv. Vårkalving, gode kulturbeite og behov for ekstra kalvar, skulle tilseia at ein vurderer å inseminera kviga.

Tabell 3. Dekkingsbidrag ved kjøttproduksjon på NRF-kvige frå 100 kg levande vekt til slakt ved ca 2 års alder. Tala i parentes gjeld ved innkjøp av kalv.

	Utgifter, kr	Inntekter, kr
Verdi av kvigekalv, dekkingsbidrag ved sal (frå Tabell 2)	1 317 (3 020)	
Kraffôr, 250 kg à kr 2,70 per kg	675	
Grassurfôr, 1000 FEm à kr 0,65	650	
Beite, 1200 FEm à kr 0,50	600	
Diverse kostnader, strø, vet, renter, med meir	500	
Slakt av kvige, 220 kg, kl. P+, feittgr. 3-, à kr 27,70 per kg		6 094
Avtale- og KSL-tillegg, kr 1,00 per kg		220
Grunntilskot, kr 4,00 per kg		880
Sum	3 742 (5 445)	7 194
Dekkingsbidrag per kvige, kr		3 452 (1 749)
Dekkingsbidrag per mnd. per kvige (i 20 mnd.)		172 (109)

Tabell 4. Dekkingsbidrag ved kjøttproduksjon på ei NRF-kvige frå 100 kg levande vekt til slakt ved ca 2 års alder med ein kalv født om våren og som blir selt før innsett. Tala i parentes gjeld ved innkjøp av kalv.

	Utgifter, kr	Inntekter, kr
Verdi av kvigekalv, dekkingsbidrag ved sal (frå Tabell 2)	1 317 (3 020)	
Kostnader før kalving:		
* Kraffôr, 300 kg à kr 2,70 per kg	810	
* Grassurfôr, 1850 FEm a kr 0,65	1 202	
* Beite, 700 FEm à kr 0,50	350	
* Diverse, strø, vet, insemin., renter	800	
Førkostnader etter kalving (ku + kalv):		
* Kraffôr, 80 kg à kr 2,70 per kg	216	
* Grassurfôr, 250 FEm à kr 0,65	162	
* Beite, 1400 FEm à kr 0,50	700	
* Diverse kost. strø, vet, renter	300	
Slakt av kvige, 230 kg, kl. Ung ku P+, feittgr. 2+ à kr 27,28 per kg		6 274
Avtale- og KSL-tillegg, kr 1,00 per kg		230
Grunntilskot, kr 3,15 per kg		724
Sal av kalv ved 6 mnd. alder og 200 kg lev. vekt		3 540
Sum	5 857 (7 560)	10 768
Dekkingsbidrag per kvige m/kalv, kr		4 911 (3 208)
Dekkingsbidrag per mnd. (i 26 mnd.)		189 (123)

Egenregistrering

– et naturlig valg

Solveig Goplen – tekst og foto

■ Siden høsten 2001 har mjølkeprodusenter hatt mulighet til å registrere kukontrolldata selv. For å kunne gjøre dette har den enkelte gått på kurs for å få tilstrekkelig opplæring. Det gis per i dag en kompensasjon på 500 kroner for å gjøre dette arbeidet selv. TINE arrangerer kurs etter behov.

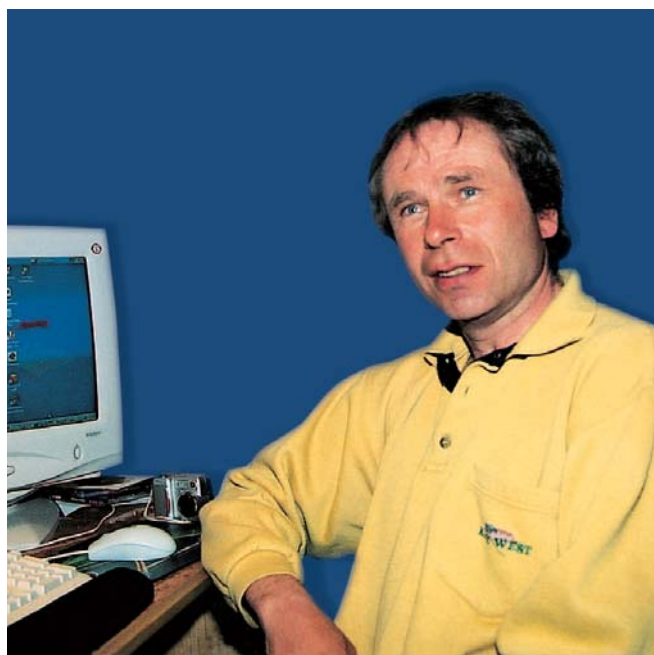
Trygt og enkelt

– Jeg er kjempefornøyd med det nye registreringsprogrammet. Etter å ha brukt Q-pro føles det trygt å bruke det nye. Det blir svært lite feil, og for meg er det naturlig å gjøre dette arbeidet selv. Jeg syns at det er riktig at jeg tar ansvaret for at registreringene blir korrekte, og at rådgivningsapparatet kan bruke mer tid på rådgivning og mindre på registrering, sier Kjetil Larsgard.

Sammen med samboer Marianne Hoksrud driver han mjølkeproduksjon i Hol kommune i Hallingdal. Grunnlaget for inntekta på garden er ei mjølkekvote på 92 000 liter, produksjon av kvalitetskalv, seterdrift og seks utleiehytter. Setringa er en spennende del av drifta. Gjennom prosjektet «Levande støler» har de forbedret det totale dekningsbidraget på fjøset med 53 000 kroner i løpet av en tre års periode.

– God rådgivning nytter, vi har hatt et kjempe tilbud. Jeg har stor tro på TINE som aktør på rådgivning. Klarer TINE å knytte til seg nødven-

■ **Framtidas bønder vil ha et helt naturlig forhold til å bruke datamaskinen til ajourhold. Største fordelene ved egenregistrering av kukontrolldata er at bonden får et nærmere forhold til de nødvendige dataene.**

■ Egenregistrering gjør bonden mer ansvarlig for datakvaliteten, mener Kjetil Larsgard i Hallingdal.

dig kompetanse og samarbeide med andre kan det bli veldig bra, sier Kjetil Larsgard.

Involvere bonden

– Mange bønder vil få mer forståelse for hvor viktig det er med korrekte opplysninger ved å gjøre registreringsarbeidet selv. Ved å involvere den enkelte bonde mer i dette arbeidet, tror jeg faktisk at kvaliteten på dataene blir minst like gode som de er i dag. Når en tar ansvar for dette arbei-

det må en sette av tid og følge opp. Arbeidet får en annen dimensjon. Jeg veier mjølka den 10. i hver måned, fyller ut fjøsboka fullstendig og rapporterer påfølgende dag. Programmet er trygt, sikkert og gir lav feilfrekvens. Det har svart helt til forventningene. Det at en faktisk kan gå inn på nettet dagen etter at en har sendt inn registreringene å få ut de oppdaterte listene er flott. Det bedrer oversikten for meg, sier Kjetil Larsgard.

Kjetil Larsgard er bortimot 100 prosent fornøyd med programmet. Programmet inneholder så mange logiske kontroller at feilfrekvensen blir svært liten. Likevel kan for registreringene bedres. I denne delen av programmet er det behov for å sjekke at forrasjonen er sannsynlig på lik linje med de andre logiske testene. Videre kunne Larsgaard tenke seg en funksjon med tilbakemelding der en får spørsmål om kvigevurdering ei viss tid etter kalving. Denne funksjonen skrives i dag ut på periodeutskriften. Eller ønsker han seg at ulike planleggingsverktøy blir tilgjengelig.

Brenner for E-læring

Kjetil Larsgard er årsmøteutsendning i GENO og tillitsvalgt i det lokale produsentlaget. Han vet at mange av medlemmene i produsentlaget har datamaskin. Samtidig tror han at behovet for å høyne kompetansen på fruktbarhet og føring kan være noe å gripe fatt i.

– Målet mitt er få få med kolleger på E-læringskurs. Jeg ser for meg at vi kan ha samlinger der vi møtes og tar opp tema i tilknytning til kurset. I mellomtiden kan vi jobbe med stoffet hver for oss. Det hadde vært flott om vi hadde fått til ei gruppe på 10–15 deltakere her oppe. Jeg brenner for å oppmuntre mine kolleger til å bruke datamaskina aktivt, avslutter Kjetil Larsgard. ■

Økt lønnsomhet

Kristoffer Skjøstad – TINE og
Lars Skramstad – GENO

Økonomien i mjølkeproduksjonen er presset. Eksemplene i denne artikkelen viser imidlertid at det fortsatt er mulighet for lønnsomhetsutvikling gjennom:

- Økt produksjon av kalver pr årsku
- Økt storfekjøttproduksjon

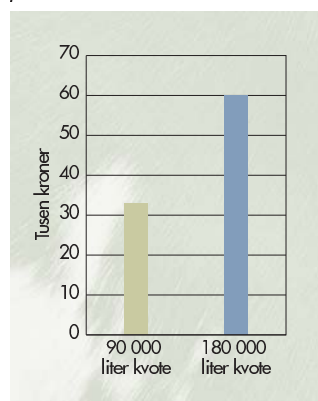
■ I beregningene er det tatt hensyn til den nye jordbruksavtalen. Vi har tatt utgangspunkt i to mjølkeproduksjonsbruk med henholdsvis 90 000 liter og 180 000 liter i mjølkekvote. Oppføring av okser som har en tilvekst på ca 500 gram pr dag. Beregningene baseres på sone B distriktstilskudd mjølk (+ 8 øre) og sone 2 distriktstilskudd kjøtt (+ kr 4,05).

Mjølkekvote 90 000 liter

Ved å øke antall kalvinger pr årsku fra 1,0 til 1,4 under disse forutsetningene er det mulig å øke dekningsbidraget med ca 33 000 kroner. Utrangeringen er på 4,8 måneder etter kalving, Dyrestatus er i utgangspunktet 15 årskyr og 26,3 ungdyr, ved denne tilpasningen blir status 15,3 årskyr og 36,3 ungdyr.

Dersom det er plass i fjøset og rikelig med grovfôr kan

Figur 1.
Økning i dekningsbidraget ved økning av antall kalvinger per årsku fra 1,0 til 1,4.

dette være en lønnsom strategi for å øke overskuddet. Dersom det ikke er nok plass i fjøset kan mer intensiv føring av oksene, og dermed lavere slaktealder også gi et positivt dekningsbidrag. Fra EK viser også resultatene at økning i antall kalvinger gir høyere dekningsbidrag pr liter mjølk.

Mjølkekvote 180 000 liter

Under samme forutsetninger som 90 000 liter kvote vil dekningsbidraget her øke med kr 60 000. Dyrestatus ved tilpasning til 1,4 kalvinger pr årsku er 30,6 årskyr og 74 ungdyr ved oppføring av alle okser. Før tilpasningen er antall årskyr 30 og 53 ungdyr. I dette tilfellet med mange ungdyr, vil en nå det gamle tilskuddstaket i jordbruksavtalen på kr 125 000 og oppnå kr 6 000 mer i tilskudd som følge av det nye taket på 140 000.

Selvsagt kan det være forhold som her ikke er omtalt som det må tas hensyn til. Likevel kan disse grove beregningene være et grunnlag for å vurdere framtidig strategi for økt lønnsomhet. I en situasjon med underskudd på norskprodusert storfekjøtt, er dette også et intensiv til å produsere et produkt markedet virkelig har behov for. ■

■ **Regneeksemplene viser at flere kalvinger i besetningen kan øke dekningsbidraget med henholdsvis 33 000 og 60 000 kroner.**
Foto: Jan Erik Kjær.

Ny jordbruksavtale

Lars Skramstad – GENO

■ I prinsippet innebærer ikke alene den nye jordbruksavtalen et umiddelbart behov for å forandre produksjonsstrategi. Økning av prisen på mjølk og kjøtt var nødvendig for å holde noe trinn med kostnadsutviklingen.

Avtalen innebærer en forbedring for ammekuproducenter ved et økt tilskudd pr dyr. Om dette vil tilfredsstille ammekuproducenten er usikkert, men med forbedringen utgjør tilskuddet i ammekuproduksjon ca 50 kroner pr kg kjøtt ved 15 ammekuer inkludert arealtilskudd. Om de tiltakene som er satt i verk for å øke kjøttproduksjonen virker nok til å forsyne markedet er uvisst, men det er på rett vei. Trolig må det også inn tiltak for å stimulere til storfekjøttproduksjon i mjølkebesetninger, for virkelig å få økt storfe-kjøttproduksjon.

For mjølkeprodusenter som er i samdrift er det en forbedring fra forrige avtale ved at nedtrappingen av tilskudd ikke skal gjennomføres. I tillegg er avstandskravet økt fra 8 til 10 kilometer og kvotetaket hevet til 750 000 liter. Dette er signaler om at samdrifter er ønsket framover.

Utviklingspakken som er framforhandlet med 5 prosent rentestøtte på lån i inntil 15 år er et godt tiltak for bønder som står foran en investering, dette er særlig viktig for yngre bønder med en krevende gjeldssituasjon og stort pågangsmot. Neste tiltak her bør være å øke avskrivningssatsen på driftsbygninger, denne er for lav.

Det er god grunn til å gi jordbrukets forhandlere honnør for godt gjennomført arbeid, det har blitt viktige forbedringer. Alternativet til forhandlingene var neppe en bedre avtale. ■

Husk mineraler på beite!

Storfe som ikke får kraftfôr på beite kan få mineralmangel. Danske undersøkelser viser også at mineraltilskudd gir økt tilvekst på kviger og at mjølkekyr har et behov for mineraltilskudd på beite.

Jan Erik Kjær – tekst og foto

■ Beitegraset inneholder ofte ikke nok mineraler til å dekke behovet hos beitende storfe. Undersøkelser har vist at dyr som ikke får kraftfôr – det være seg på beite eller under innefôringa – derfor er utsatt for mineralmangel. Dette kan slå ut i nedsatt brunst og mangelsykdommer.

I et dansk forsøk har det vist seg at kviger som fikk tildelt mineraler på beite hadde 30 prosent høyere tilvekst enn de som ikke fikk. For kalver og ungdyr har mineraltilgang innvirkning på flere faktorer:

- Fertiliteten. Mineraltilskudd kan hjelpe på å få kvigene drektige i beitesesongen.
- Man regner med at mineraltilskudd gir bedre avkastning under første laktasjon.
- Tilveksten blir dårligere ved mineralmangel.
- Mineralene spiller en inn på beinstatus og immunitet.

I et dansk forsøk med mjølkekyr tok kyrne opp 59 gram mineraler ut over de 270 gram de fikk tildelt via fullfôret. Det økte opptaket hadde tydelig positive virkninger på brunsten. Forskerne mener at opptaket av supplerende mineraler sannsynligvis skyldtes en underføring av spesielt mikromineraler til mjølkekyrne. ■

■ På Viul hovedgård på Jevnaker eter de 16 ammekyrne og kalvene deres 20 kilo mineralblanding i uka. Gårdsbestyrer Knut Erik Gurholt håper det skal få effekt på brunst og tilvekst.

Veggekledning til driftsbygningen

Etter flere år på markedet med plater av resirkulert Polyetylen til veggekledning tar vi nå steget fullt ut og tilbyr plater av toppkvalitets Polyetylen med mål 1200 x 2400 mm.

Platene er ideelle til bruk i melkerom såvel som binger. Kan monteres rett på stender. Fukt- og syrebestandig, vedlikeholdsfri og miljøvennlig.

For nærmere informasjon, ta kontakt på tlf. 750 27 880 eller via e-post gunder@plast-sveis.no

Se også vår hjemmeside: <http://www.plast-sveis.no>

PLAST
sveis as
BERG, 8920 SØMNA

TLF. 750 27 880 - FAKS 750 27 881 - MOBIL 901 93 773

Laktasjonskurva til NRF

Harald Volden, NH og Anne Guro Larsgard, GENO

Hvordan ser så formen på ei laktasjonskurve for ei NRF ku ut? For å utvikle modeller til å beskrive laktasjonskurvenes form er det benyttet registreringer fra kukontrollen, og datagrunnlaget består av totalt 1,16 millioner registreringer i perioden 1996–1998. Beregningene er gjennomført på kyr i 1. til 5. laktasjon og kravet for å inngå i datamaterialet er at de har gjennomført 305-dagers laktasjon og at de har minst 9 registreringer på dagsytelser i løpet av denne perioden. I tillegg er det satt krav til at den første registreringen må være gjennomført innen de fire første ukene av laktasjonen, og at de ikke har fått anmerking for sykdom på kontrolldagen. Ytelsesnivået er beregnet ut fra en laktasjonsperiode på 305 dager. Det er stor variasjon mellom kyr både i nivå og form på laktasjonskurva og vi vet at den er påvirket av fôringa, kuas genetiske evne til å mjølke og til å mobilisere kroppsreserver. Disse beregningene vil gi et bilde av hvordan laktasjonskurva ser ut i gjennomsnitt for ulike ytelseskategorier av kyr.

Flere faktorer

Det er flere faktorer som kjennetegner laktasjonskurvas form; hvor raskt stiger produksjonen etter kalving, ved hvilket tidspunkt når kua toppytelsen, hva er nivået ved toppytelse og i hvor lang tid ligger produksjonen på dette nivået. Den siste faktoren er hvor raskt produksjonen avtar utover i laktasjonen, og det forteller oss hvor godt kyrne klarer å opprettholde produksjonen (utholdenhet).

Figur 1 viser laktasjonskurver for førstekalvskyr som mjølker 5000, 6000 og 7000 kg i en 305 dagers laktasjon. Kviiger som mjølker om lag 5 000 kg når toppytelsen

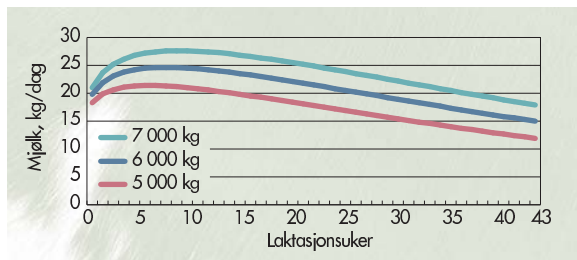
■ Beregningene viser at kyr som mjølker 8 000 kg i gjennomsnitt har to føreheter høyere grovfôropptak per dag enn kyr som mjølker 5000 kg. Foto: Jan Erik Kjær.

allerede etter seks uker og toppytelsen ligger på 22 kg mjølk per dag. For førstekalvskyr som mjølker om lag 7000 kg, er ytelsesforløpet i første del av laktasjonen vesentlig forskjellig. Toppytelse oppnås etter om lag 9 uker og dagsavdråttene er i underkant av 28 kg. Etter at toppytelsen er nådd, er nedgangen i mjøl-

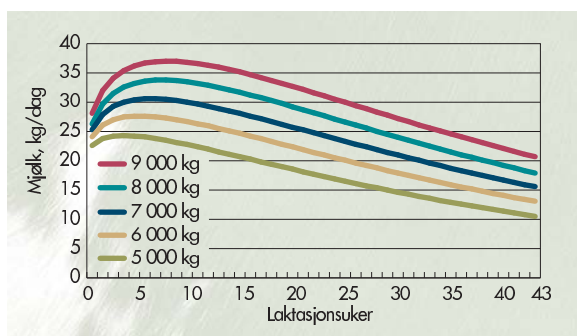
keytelse overraskende lik for de forskjellige ytelsesgruppene, og faller i gjennomsnitt med 0,3 kg per uke. I figur 2 er laktasjonskurvene for voksne kyr (3.–5. laktasjon) som mjølker fra 5 000 til 9 000 kg presentert. For de voksne kyrne er det også først og fremst ytelsesutviklingen i begynnelsen av laktasjonen

I forbindelse med hvordan man styrer føringa for å oppnå et ønska ytelsesnivå, er det viktig å kjenne til laktasjonskurvas form og nivå. Den vil bestemme kyrnes næringsbehov gjennom laktasjonen og gir dermed føringer for hvordan man bør føre kyrne for å oppnå det ytelsesnivået man ønsker.

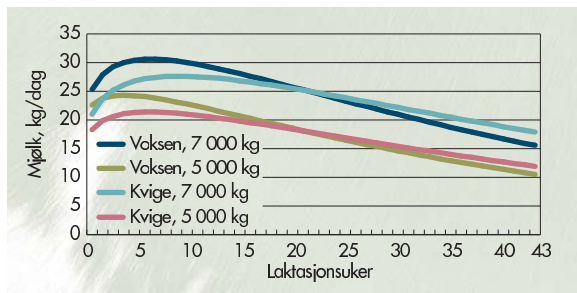
Figur 1. Laktasjonskurver for førstekalvskyr.

Figur 2. Laktasjonskurver for voksne kyr.

Figur 3. Laktasjonskurver for voksne kyr og kviger med 305-dagers ytelse på 5 000 og 7 000 kg.

som avviker mellom de ulike ytelsesnivåene. Voksne kyr som mjølker om lag 5 000 kg oppnår toppytelsen allerede etter tredje laktasjonsuke, og økningen i mjølkeytelse fra kalving til det høyeste nivået er på bare 1,8 kg. Figuren viser også at for disse kyrne vil dagsavdrått være over 20 kg bare de 15–20 første ukene av laktasjonen. Voksne kyr som mjølker 7 000 kg vil nå toppytelsen omkring seks uker etter kalving og nivået ligger

på om lag 31 kg mjølk. For kyr som mjølker 9 000 kg vil det ta lenger tid før de når toppytelsen (8 uker), og ytelsesnivået ligger da i underkant av 39 kg mjølk. For kyr som mjølker 9 000 kg er ytelsesøkningen i de fire første ukene i gjennomsnitt 2,3 kg per uke, mens for kyr som mjølker 6 000 kg er økningen 1,1 kg per uke. Nedgangen i mjølkeytelse utover i laktasjonen er forholdsvis lik for kyr som mjølker mellom 5 000 og 7 000 kg mjølk, og i gjennomsnitt er nedgangen i dagsytelse 0,45 kg per uke. For de høytytende kyrne er nedgangen raskere, og for de som mjølker om lag 9 000 kg er den på 0,6 kg per uke. Laktasjonskurvene vist i figur 1 og 2 er relativt flate og selv for kyr som mjølker mellom 8 000 og 9 000 kg er ikke den gjennomsnittlige dagsytelsen over 40 kg. Det finnes selvsagt enkeltkyr som har vesentlig høyere dagsytelse, men i gjennomsnitt for populasjonen vil de ligge i området vist i figurene.

Forskjell for kviger og voksne kyr

Formen på laktasjonskurven er forskjellig for kviger og voksne kyr. Sammenligner man kurvene for førstekalvskyr og voksne kyr som mjølker 5 000 og 7 000 kg vil laktasjonskurven være vesentlig flatere for kvigene enn for de voksne kyrne (Figur 3). Kvigene vil ha en lavere startytelse og de vil bruke lengre tid til de når toppytelsen. Førstekalvskyrne vil ha en seinere nedgang i ytelse utover i laktasjonen.

Med utgangspunkt i kurvene vist i figur 1 og 2 kan vi beregne en forventet 305-dagers ytelse ut fra informasjon om høyeste dagsavdrått ved å multiplisere denne med en ytelsesfaktor (Forventet ytelse = høyeste dagsavdrått x ytelsesfak-

tor). For kviger er denne faktoren 255 mens den for andrekalvskyr og voksne kyr er 237. Eksempelvis vil vi for ei voksen ku som har en høyeste dagsavdrått på 28 kg kunne forvente et ytelsesnivå på om lag 6 600 kg.

Den viktigste årsaken til at nivået og formen på laktasjonskurva er forskjellig, og at grunnlaget for laktasjonsavdrått legges de første 5–8 ukene av laktasjonen, skyldes først og fremst ulik føring. Kukontrolldataene viser at for voksne kyr som mjølker 5 000 kg blir det på en 305-dagers laktasjon i gjennomsnitt brukt om lag 1 650 kg kraftfôr, mens for kyr som mjølker 9 000 kg er det i gjennomsnitt brukt 2 900 kg kraftfôr. Samtidig viser dataene at de høytytende kyrne må ha et høyere grovfôropptak, og at de i tillegg har en større evne til å mobilisere energi i første del av laktasjonen. Beregningene viser at kyr som mjølker 8 000 kg i gjennomsnitt har to føreheter høyere grovfôropptak per dag enn kyr som mjølker 5 000 kg. Går man inn og ser på enkeltbetydelig større variasjon enn det som er vist her, men i gjennomsnitt gir det en indikasjon på hvilket kraftfôr nivå man ligger på i de ulike ytelsesnivåene. Tallene viser også at grovfôrkapasiteten til de norske kyrne langt fra er utnyttet.

Denne artikkelen har gitt et bilde på hvordan laktasjonskurva til NRF-ku ser ut. Den vil danne et ypperlig utgangspunkt for videre utvikling av føringstrategier. Resultatene viser at ytelsesnivået i begynnelsen av laktasjonen er svært viktig og et interessant spørsmål er da hvordan man kan regulere ytelsen i første del av laktasjonen. Denne problemstillinga vil vi komme tilbake til i en senere artikkel. ■

Er du en ivrig kalvemønstrer som forbereder deg på å delta på mønstringskonkurranse? Her kommer noen tips til hvordan du kan forstå kalven bedre.

■ Her viser Lars Sønstevollhaugen fra Fåvang at han er en dyktig kalvemønstrer selv om han bare er fire år.

KALVEN DIN!

Når kalven takler miljøet den er i kan vi se at kalven vokser og er blank i pelsen. Dette kaller vi velferd. Velferd kan måles på mange måter, men lek hos unge dyr er en helt klar indikator på velferd. En annen indikator er en frisk kalv. Normal avføring er et viktig signal. Alle som fører kalver vet at det er viktig å følge med på avføringa.

Suger på fingrene

Ofte synes vi mennesker at det er søtt at kalver suger på fingeren vår. Dersom vi tenker etter er det faktisk et signal om at kalven ikke får dekket et viktig behov. Egentlig skal jo kalven die mora (suge mjølk), men i mange driftsopplegg får ikke kalven mulighet til dette. Vi mennesker kan legge forholdene til rette ved å la kalvene få «kose seg med mjølkebøtta», strø på kraftfôr rett etter mjølkeføring eller føre kalvene med smokkbøtter. Som røktere er det viktig at vi tar slike signaler på alvor og endrer driftsopplegget. Det at kalver suger på ørene og på tissen til hverandre er helt klart uønsket adferd.

Kalver er sosiale dyr og de bør få

være sammen med andre storfe så raskt som mulig. I økologiske driftsopplegg er det satt fokus på dette, og det er ikke lov å ha kalver i enkeltbokser mer enn ei uke. Storfe er flokkdyr og det krever at de får være sammen med flere av samme dyreart.

Godt liggeunderlag

Det at kalven ligger mye er tegn på trivsel. Storfe ligger gjerne 10–15 timer per døgn. Er du nysgjerrig kan du ta en studie av kalven din. Hvor mange timer ligger den? Alle kalver skal nå ha tett liggeunderlag slik at de slipper å ligge på spalteplank. Likevel kan nok liggeplassen bedres ved å gi den et mjukere liggeunderlag. Et dypt strøbedd av flis eller halm er en herlig liggeplass.

Temming av kalven

Når du temmer kalven din vil du få et særskilt forhold til kalven. Du blir på en del av flokken der du får en egen rolle. Du blir en venn og blir godtatt. Kalvene er mottakelige for å preges av mennesker. Når kalven tas fra mora er den svært mot-

takelig for kontakt med mennesker. Da er det viktig å prege den slik at den ikke blir redd deg. Derfor er det viktig barn som skal på kalvemønstring benytter perioden fra kalven tas fra mora og fram til mønstringa til å etablere et godt forhold. Bruk kun positiv innlæring.

Det er viktig å vende kalven til grime. Etter hvert som kalven er tilvendt kan du faktisk oppleve at kalven kommer bort og ønsker å bli med ut på trening. Bruk stemmen din aktivt i treningsarbeidet. Venn gjerne kalven til å komme på anrop. Opptre bestemt og rolig. Tålmodighet er nøkkelordet i all handtering av dyr. Du oppnår kontakt ved å sette deg ned slik at du er på samme nivå som kalven. Jobb aktivt med å få kalven til å komme bort til deg. Når den kommer, gi den klapp og kos. La den oppleve at du har ei hånd som ikke slår. Det å stryke kalven over ryggen virker beroligende på kalven. Når du skal leie kalven skal den gå ved hofta di. Etter hvert kan du øve på å få den til å ga framover og bakover. Prøv om du kan beholde en sjefsrolle i ditt forhold til kalven. ■

Solveig Goplen – tekst og foto

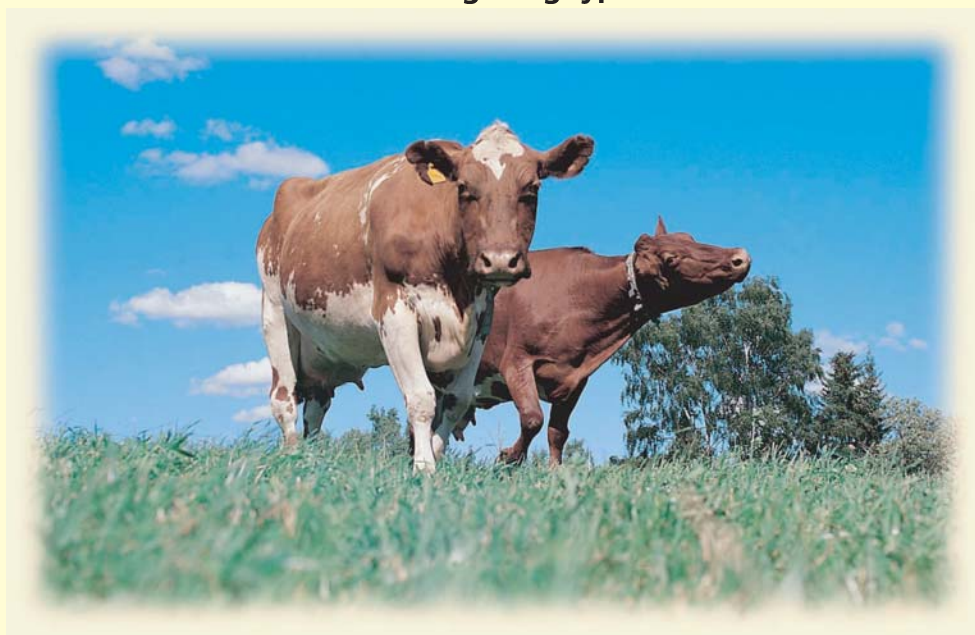
■ Kalven og kalvemønstringen er en del av samme flokken. De er i et sosialt samspill.

Kraftfôrvalg til beite er enkelt!

Kvaliteten og tilgangen på beitegraset er som regel best om våren og på forsommeren. Utover sommeren er det vanskeligere å holde stabil kvalitet. Faktorer som beitetrykk og værforhold er da sentrale.

FORMEL BEITENØKSEL				
Ytelse	Svært godt beite	Middels godt beite	Ugjødsla beite/utmark	Lite beite
10 kg			1 kg FORMEL Favør 20	2 kg FORMEL Fiber
15 kg		1 kg FORMEL Favør 30	3 kg FORMEL Favør 20	4 kg FORMEL Fiber
20 kg	1 kg FORMEL Favør 10	3 kg FORMEL Favør 30	5 kg FORMEL Favør 20	6 kg FORMEL Fiber
25 kg	3 kg FORMEL Favør 10	5 kg FORMEL Elite	7 kg FORMEL Favør 20	8 kg FORMEL Fiber
30 kg	5 kg FORMEL Fiber	7 kg FORMEL Elite	9 kg FORMEL Favør 20	10 kg FORMEL Fiber
35 kg	7 kg FORMEL Fiber	9 kg FORMEL Elite		

Dersom mjølkemengden går ned, vet du at det er på tide å vurdere mengde og type kraftfôr.

FORMEL

Økt lønnsomhet for bonden

Felleskjøpet

www.fk.no

Årets cupvinner!

Surfôrcupvinneren 2001 er kåret. Knivingen ble hard mellom de tre beste plasseringene, men Knut Talberg i Østfold fikk inn flest scoringer hos juryen og stakk derfor av gårde med seieren.

Jan Erik Kjær – tekst og foto

Det var første gang den såkalte surfôrcupen ble arrangert. Grovfôrsenteret ved Det Kongelige Selskap for Norges Vel, i samarbeid med TINE, NLH, GENO og Hydro Agri har stått bak konkurransen som skal bli en årlig begivenhet. 97 surfôrprodusenter fra stort sett hele landet meldte seg på, og etter juryens første gjennomgang gikk 13 av disse videre til andre runde. Dårlig gjæringskvalitet var hovedårsaken til at mange falt av lasset, men lav

fôrenhetskonsentrasjon var ut-rangeringsårsaken som fulgte hakk i hæl.

Juryen har bestått av Ragnhild Salomonsen fra Grovfôrsenteret, Magne Mo fra NLH og Per Gillund fra GENO. De satt til slutt igjen med tre konkurrenter som alle hadde et utmerket surfôr. Disse tre ble avlagt et besøk som ga juryen mulighet til å velge ut prioriteringsrekkefølgen. BUSKAP har vært med til Trøndelag, Skjeberg og Mosterøy og møtt ivrige og

flinke brukere som alle syntes det var en stor motivasjon å ha kommet så langt i konkurransen.

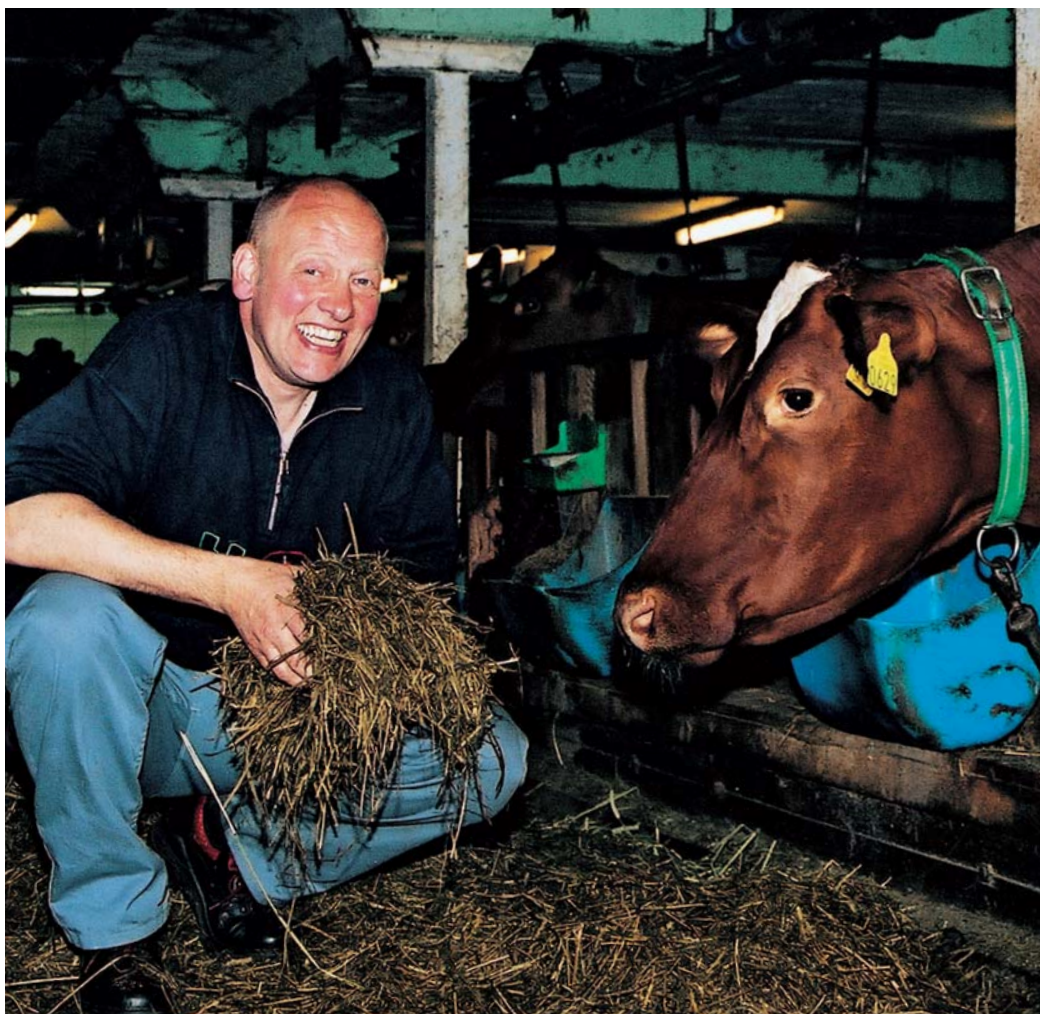
Cupvinner Knut Talberg

– Mens de franske bøndene konsentrerer seg om å produsere god vin, må vi mjølkeprodusenter bruke kreftene på å produsere godt surfôr. Det er jo om å gjøre og få mest mulig grovfôr i kua fordi det har halve kostnaden av kraftfôr, sier Knut Talberg i Skjeberg. Han

har drevet heimgården siden 1981. De første årene forpaktet han og kjøpte den i 1989. Det meste av surfôret legger han i silo, og har bare få rundballer. Da siloen måtte fornyes i 1993, falt valget på en tårnsilo i stål.

– Den forskjønner jo ikke, men det gjør da heller ikke rundballene, sier Knut som er godt fornøyd med siloen. Han tar rutinemessige surfôrprøver og bruker disse bevisst som verktøy i føringa av kyrne.

– Ytelsen ligger nå på 7 900 kilo per årsku og det er ikke noe mål å komme høyere. Fjøsset er nemlig så stort at jeg vil ha flest mulig kalvinger fordi det er god økonomi i det. I og med jeg driver i et område hvor jeg kan dyrke hvete, prøver jeg å få best og mest mulig ut av grovfôrealet, slik at jeg får mer jord til korndyrking, sier den lykkelige vinneren.

I. plass

Knut Talberg

■ – Jeg merket godt på kyrne at jeg hadde bra surfôr i vinter, og derfor fant jeg ut at jeg skulle melde meg på konkurransen, sier Knut Talberg i Skjeberg, som halte seieren i land.

Se omtale neste side ➤

■ - Vi har jord og fôr nok, derfor fokuserer vi mer på kvalitet enn på mengde, sier Turid Wilsen Jønland og Asgeir Jønland i Åfjord. Her flankert av juryen, fra venstre: Per Gillund, Turid, Magne Mo, Asgeir og Ragnhild Salomonsen.

2. plass Asgeir Jønland

■ Asgeir Jønland og Turid Wilsen Jønland kjøpte gården nedre Breivold i Åfjorden kommune i 1988. De startet med gris og bygde etter hvert opp kubesetning og fikk kvote.

- Å produsere godt grovfôr er noe av det som interesserer meg mest. Folk stresser for mye i innhøstingsperioden, og tar ikke grovfôr kvaliteten høytidelig nok, mener Asgeir.

Gården ligger i et av de mest nedbørrike områdene i landet, og med 1 700 millimeter nedbør i året, blir det ikke mindre imponerende å få et så godt surfôr.

- Jorda er god og produktiv, og vi er aldri utsatt for tørke, ler Asgeir. Nedbøren er likevel årsak til at man ikke kan vende enga så alt for ofte. Men Asgeir pløyer hvert 5-6 år, og det er ganske ofte for området å være.

- Æ like itj gammeleng, før det bli' det itj no' tål!, sier Asgeir som jobber som produksjonsrådgiver utenom gården.

■ Surfôrprøven fra Hodnefjell/Vaula samdrift på Mosterøy var hentet fra en utendørs plansilo. Fra venstre: Magne Mo, Svein Hodnefjell, Jostein Reianes, Per Gillund og Ragnhild Salomonsen.

3. plass. Hodnefjell/Vaula samdrift

■ Svein Hodnefjell og Jostein Reianes er med på et utstrakt samarbeid med tre andre gårdbrukere når det gjelder innhøsting av fôret. I 2000 importerte de en brukt selvgående eksaktsnitter fra Belgia. Denne samler opp, snitter og lesser fôret over i avlesservogner. Da har grasnet først blitt slått med skiveslås maskin, spredt ut over og tørket ett døgn og så samlet i ranker. På denne måten har de en kapasitet på 20 dekar per dag under innkjøringa, og 1 000 dekar eng høstes i løpet av en uke dersom været tillater det.

- Samarbeidet er sosialt og effektivt, og når alt «sriver» går det greit, sier Svein og Jostein. De to gikk i samdrift ved nyttår og mjølkekyrne står nå i fjøset hos Jostein mens ungdyr og okser står hos Svein. Arbeidsfordelingen er 50:50. Begge synes det er artig å ha kommet så langt i Surfôrcupen:

- Det er betryggende å vite at det er bra det vi driver med, sier de to.

Talberg gård. Skjeberg i Østfold

Nedre Breivold gård. Åfjord i Sør-Trøndelag

Hodnefjell/Vaula samdrift. Mosterøy i Rogaland

1. plass

Knut Talberg, Årets Surfôrproduzent 2001

- Brukere: Sigrun og Knut Talberg.
- Daa dyrket: 300 daa hvorav 60 daa er leid. 125 daa av dette brukes til kornproduksjon.
- Antall slåtter: 3
- Omløp på enga: 3 år (30-40 daa i omløp)
- Tidspunkt for 1.slått: Begynnelsen av juni.
- Slåtteutstyr: Slåmaskin og 22-knivers lessevogn. Slåtteperiodene tar om lag en uke. Det vil si at 30 daa høstes om dagen. Fortørking i ett døgn.
- Ensileringsmetode: Det meste legges i en utendørs tårmsilo av stål med fylløkker. Begrenset med rundballer. Ensileringsmiddelet (GrasAAT+) tilsettes rett i vifta på silofylleren.
- Fôrenhetskonsentrasjon: 0,95
- Tørrestoffprosent: 36,2
- Beite: 90 daa leid beite. Innmarka brukes til beite etter 1. slått. Da stripebeitet raigras og perserkløver.
- Antall årskyr: 23,8. Kvote: 162 888 liter
- Ytelse per årsku: 7 900 kilo

Utdrag fra juryens kommentarer:

«Denne gårdbrukeren skiller seg ut ved å være gjennomført over hele linjen! Noe rom for forbedringer er det riktignok, men i det store og hele må en kunne si at Knut Talberg vet hva han driver med. Han har solide kunnskaper om fôr- og melkeproduksjon, og han lar denne kunnskapen komme til uttrykk gjennom en bevisst og helhjetert innsats på og for egen gård. En utmerket helsestatus i buskaper, og godt renhold/stell både ute og inne, bare understreker inntrykket av at vi har med en dyktig surfôr- og melkeproduzent å gjøre!»

2. plass

Asgeir Jønland

- Brukere: Turid Wilsen Jønland og Asgeir Jønland.
- Daa dyrket: 150 daa hvorav 50 leid. Kun grasproduksjon.
- Antall slåtter: 2
- Omløp på enga: 5-6 år, vårgjenlegg. (Vanlig grasfrøblanding).
- Tidspunkt for 1.slått: Midten av juni
- Slåtteutstyr: Direktehøsting med fôrhester og avlesservagn. Bruker en liten traktor til pakking.
- Ensileringsmetode: Innendørs plansilo. Maursyre brukes som ensileringsmiddel. Noe rundballer.
- Fôrenhetskonsentrasjon: 0,97
- Tørrestoffprosent: 20,8
- Beite: Kyrne som står i produksjon er på felleseter. Sinkyr og ungdyr går på beite heime.
- Antall årskyr: 10,8
- Kvote: 58 000 liter
- Ytelse per årsku: 6 000 liter

Utdrag fra juryens kommentarer:

«Denne gårdbrukeren har et bevisst forhold til egen fôrproduksjon, med fornuftig gjødsling og tilfredsstillende omløp på enga. Han tar fôrprøver rutinemessig, og følger opp med valg av kraftfôr med riktig PBV i forhold til surfôret. Han har produsert rikelig med surfôr av meget god kvalitet, og virker bevisst på tildeling av grovfôr og kraftfôr.»

3. plass

Svein Hodnefjell og Jostein Reianes

- Brukere: Svein Hodnefjell og Jostein Reianes.
- Daa dyrket: 264 daa. 15 daa roer, resten grasproduksjon.
- Beite: 350 daa gjødslet kulturbeite.
- Antall slåtter: 3
- Omløp på enga: 4 år (raigras i blanding)
- Tidspunkt for 1.slått: Slutten av mai
- Slåtteutstyr: Slåmaskin, selvgående eksaktsnitter og lessevogn. Bruker en rive til å spre gras til fortørking og en annen modell til å sanke sammen med. Fortørking i ett døgn.
- Ensileringsmetode: Surfôrprøven som har vært med i konkurransen er tatt fra en utendørs, åpen plansilo. GrasAAT+ brukes som ensileringsmiddel.
- Fôrenhetskonsentrasjon: 0,94
- Tørrestoffprosent: 41,7
- Antall årskyr: 30 (i samdrifta)
- Kvote: 192 439 liter (i samdrifta)
- Ytelse per årsku: 6 500 (før samdrifta)

Utdrag fra juryens kommentarer:

«Brukerne virker engasjerte hva fôrproduksjon angår. De har god praksis med jordprøver og gjødselplan, og enga holdes ung, med vanligvis fire års omløp. Innhøstingen skjer raskt og rasjonelt, med moderne og avansert utstyr. Resultatet er et surfôr av prima kvalitet, skjønt snittingen er litt for fin.»

Har du sjekket om kalvene i buskappen din har riktig farnummer? Opplysning om far til kalv danner grunnlaget for avkomgsranskinga i NRF, og blir benyttet i mange typer statistikker og undersøkelser foretatt av GENO og Kukontrollen. Det er derfor viktig at kalvene/dyrene i buskappen din står oppført med riktig seminoksenummer som far.

Hvordan får kalven farnummer?

Når du skal rapportere inn kalvingsopplysninger til kukontrollen, sender du inn opplysninger om kalvingsdato, kalvens individnummer og forskjellige andre opplysninger om kalvinga/kalven. Det eneste du ikke rapporterer, er kalvens farnummer. Så hvordan får da kalven sitt farnummer?

Det hele starter den dagen kua blir inseminert. Inseminøren rapporterer opplysningene om kuas identifikasjon (produsentnummer og individnummer) samt insemineringsdato og oksenummeret til GENO. Her blir det foretatt en kontroll av inseminasjonen, og inseminasjonen blir fakturert produsent. En gang i uka overfører GENO inseminasjonsopplysningene videre til Kukontrollen. Når kua så kalver blir opplysning om inseminasjonen brukt for å finne ut hvem som er far til kalven. Dette gjøres ut fra lengden på en forventa drektighet i forhold til kalvingsdato. Utgangspunktet er en drektighetstid på 280 dager, og systemet velger da far ut fra den bedekningen som ligger nærmest dette. En avstand fra bedekning til kalving på 266 til 295 dager regnes som normalt, og kalvens far regnes som sikker. Drektigheter kortere enn 256 dager (og levende født kalv) eller lengre enn 305 dager regnes som usannsynlig

FARSKAP I KU

I denne artikkelen skal vi gå gjennom hvordan far-opplysningene brukes i avlsarbeidet, og hvilke kontrollrutiner som sikrer at det blir rapportert rett far til kalven.

og kalvens far blir da ukjent. Hvis avstanden fra inseminering til kalving er 256–265 eller 296–305 dager får rapportøren beskjed om å sjekke kalvingsdato, men det blir beregnet en sikker far til kalven. Alle kalver som rapporteres inn til Kukontrollen får beregnet en kode som sier om farnummeret er sikkert. Det brukes totalt 8 ulike koder (tabell 1).

Flere faktorer kan gjøre at det ikke er mulig å finne en sikker far. Eksempler på dette er tilfeller hvor kua er inseminert, men løper om, og at det da er brukt gardsokse uten at dette er rapportert til Ku-

kontrollen. Derfor er det viktig at også paring blir rapportert inn til Kukontrollen. Også dobbeltinseminasjoner kan gi melding om usikker far. Selv om dobbeltinseminasjoner normalt skjer med samme seminoksen, hender det i noen tilfeller at det blir brukt to ulike seminokser. I slike tilfeller er det ikke mulig å fastslå farskapet uten å gjennomføre en farskapstest (blodprøve).

I en del tilfeller vil GENO alltid foreta farskapstest av dyr for å undersøke at den oppgitte faren stemmer. Dette er blant annet tilfelle ved innkjøp av seminokseemner. Før

Fortsetter side 34

Tabell 1. Koder for opplysning om farnummer i Kukontrollen.

Kode	Betydning	Fordi
0	Ukjent far	Bedekningsopplysninger finnes ikke, eller usannsynlig drektighetstid.
1	Sikker far etter inseminering	
2	Usikker far etter inseminering	Flere insemineringer med forskjellige okser, evt. både inseminering og paring er rapportert, og hvor insemineringsdato er mest sannsynlig i forhold til kalvingsdato.
3	Sikker far etter paring	
4	Usikker far etter paring	Flere paringer med forskjellige gardsokser, evt. både paring og inseminering er rapportert, og hvor paringsdato er mest sannsynlig i forhold til kalvingsdato.
5	Sikker far etter eggtransplantasjon	
6	Usikker far etter eggtransplantasjon	Både embryo og paring/inseminering er rapportert, og hvor dato for embryo er mest sannsynlig i forhold til kalvingsdato.
7	Usikker far etter seminokse	Det foreligger flere insemineringer med forskjellig oksenummer, og det er derfor ikke mulig å fastslå hvem av oksene som er far til kalven – annet enn at faren helt sikker er en seminokse.

KONTROLLEN

■ For å gjennomføre avkomsgranskingene er det helt nødvendig for GENO at farskapet til kalven blir fastsatt nøyaktig i Kukontrollen. Foto: Jan Erik Kjær.

Farskap i ku kontrollen

Fortsetter fra side 32

Tabell 2. Utviklingen i farskap i Kukontrollen.

År	Antall kalvinger	Sikker far, inseminasjon, %	Sikker far, naturlig paring, %	Usikker far, %	Ukjent far, %
1998	330 980	85,0	4,1	2,1	8,9
1999	326 323	84,9	3,4	2,1	9,6
2000	29 809	84,5	3,3	1,9	10,3
2001	277 512	83,6	3,3	1,8	11,2

det blir distribuert sæd av oxen til avkomsgransking, blir det foretatt farskapstest for å sikre at det virkelige er den aktuelle eliteoksen som er far til ungoksen.

Som man skjønner ut fra dette, er riktig registrering av kalvingsdato svært viktig for at kalven skal få riktig far. Likeens er det veldig viktig at paring blir rapportert til kukontrollen, spesielt hvis kua både er naturlig bedekt og inseminert. Hvis paring da ikke blir rapportert, kan man risikere at avkommet får farkode 1 «Sikker far etter inseminering», og dermed inngå som en del av avkomsgranskingsopplysningene til den aktuelle seminoksen.

Omfang av Ukjent far og Usikker far

Av totalt 56 106 kalvinger rapportert til Kukontrollen i 1. kvartal 2002 fikk 9858 kalver Ukjent far, mens 1333 kalver fikk Usikker far. Dette betyr at det ble sendt over 10 000 meldinger til rådgiver/rapportør om at disse kalvene sto med ukjent/usikker far. Hvis hver melding i snitt tar et minutt å sjekke, vil det si at på landsbasis gikk det med 167 timer, eller 24 dager, i 1. kvartal bare for å kontrollere disse meldingene. Hvis naturlig bedekning hadde vært rapportert, ville dette tallet blitt sterkt redusert.

Som det framgår av tabell 2 ble det i 2001 rapportert 277 512 kalvinger til Kukontrollen, av disse hadde 83,6 prosent en sikker far etter inseminasjon. I tillegg hadde 1,8 prosent fått usikker far, de aller fleste av disse kalvingene har en seminokse-far, men av ulike grunner er det ikke mulig å fastslå hvilken seminokse som er faren (for eksempel på grunn av dobbeltinseminering med forskjellige okser). Av kalvingene i 2001 ble 3,3 prosent

av kalvingene oppgitt til å ha sikker far etter naturlig paring, og 11,2 prosent av kalvingene hadde ukjent far, ofte fordi en gårdsokse har blitt brukt. Eggtransplantasjon brukes i svært begrensa omfang og er derfor ikke oppgitt her.

Det framgår også av tabell 2 at andelen sikker far etter inseminasjon blitt redusert med i overkant av 1 prosent i løpet av de siste 4 årene, mens andelen ukjent far har økt med i overkant av 2 prosent. Samtidig har andelen kalvinger som er rapportert med sikker far etter naturlig paring blitt litt redusert. Totalt sett har bruken av gårdsokse økt med om lag 1,5 prosent fra 1998.

For å gjennomføre avkomsgranskingene er det helt nødvendig for GENO at farskapet til kalven blir fastsatt helt nøyaktig i Kukontrollen. I avkomsgranskingene ser vi på oksens «evner» i form av arvestoff som han overfører til sine døtre. Har oxen bra arveanlegg vil hans døtre fungere bedre enn resten av populasjonen for egenskaper som mjølk, kjøtt, mastitt og fruktbarhet. Disse oksene blir selektert som eliteokser på grunnlag av det deres døtre presterer under ulike produksjonsforhold. Det er derfor svært viktig at vi er HELT sikre på

farskapet til kua som skal inngå som en del av avkomsgranskinga. I tillegg er farens identitet viktig når rasen på kalven fastsettes. Hvis faren er ukjent må kalvens rase fastsettes kun ut fra rase på mor. Hvis det på grunn av manglende informasjon blir beregnet feil far til kalven kan kalvens rase også bli feil hvis det er forskjell i rase mellom reell og antatt far. Dette er noe av årsaken til at det stilles så strenge krav til fastsettingen av farskap i Kukontrollen. I avsarbeidet blir de aller fleste statistikker presentert som resultater for seminofedre, og feil fastsetting av far kan derfor få store konsekvenser. Det er derfor viktig at all informasjon blir oppgitt til Kukontrollen.

Hva vet du om «sikkerheten» på farnummeret?

Alle som registrerer kalvinger til kukontrollen via internett har tilgang på «Meldinger fra Ajourhold Ku». Her kan du se om det finnes kyr i din buskap som har fått melding 529 Ukjent far, eller 530 Usikker far. Ellers vil alle dyr med Usikker far være merket med * på den årlige ungdyrliste, eventuelt med SEM i farnummer hvis farkoden er 7 Usikker far, men seminokse. Kan du med sikkerhet fastslå hvem som er faren til dyret, må du gi beskjed til din lokale rådgiver (gjelder også produsenter som registrerer egne data via internett). Rådgiver vil da sende oss beskjed om dette via et eget registrerings skjerm-bilde, slik at farnummeret blir rettet og farkoden satt til sikker.

Det største forbedringspotensialet vil nok være at vi i langt større grad får innrapportert naturlig bedekning. Da vil disse kyrne også komme med på utskrifter med forventet kalvingstidspunkt. ■

Egenregistrering

– et naturlig valg

Solveig Goplen – tekst og foto

■ Siden høsten 2001 har mjølkeprodusenter hatt mulighet til å registrere kukontrolldata selv. For å kunne gjøre dette har den enkelte gått på kurs for å få tilstrekkelig opplæring. Det gis per i dag en kompensasjon på 500 kroner for å gjøre dette arbeidet selv. TINE arrangerer kurs etter behov.

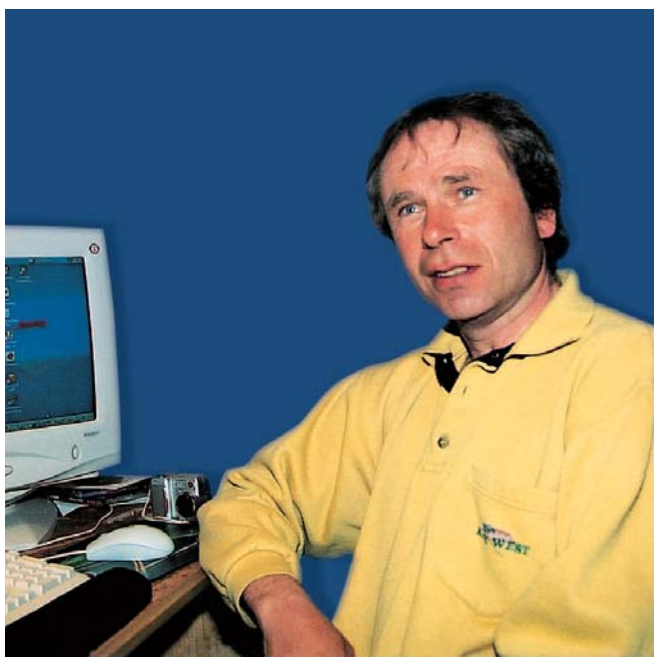
Trygt og enkelt

– Jeg er kjempefornøyd med det nye registreringsprogrammet. Etter å ha brukt Q-pro føles det trygt å bruke det nye. Det blir svært lite feil, og for meg er det naturlig å gjøre dette arbeidet selv. Jeg syns at det er riktig at jeg tar ansvaret for at registreringene blir korrekte, og at rådgivningsapparatet kan bruke mer tid på rådgivning og mindre på registrering, sier Kjetil Larsgard.

Sammen med samboer Marianne Hoksrud driver han mjølkeproduksjon i Hol kommune i Hallingdal. Grunnlaget for inntekta på garden er ei mjølkekvote på 92 000 liter, produksjon av kvalitetskalv, seterdrift og seks utleiehytter. Setringa er en spennende del av drifta. Gjennom prosjektet «Levande støler» har de forbedret det totale dekningsbidraget på fjøset med 53 000 kroner i løpet av en tre års periode.

– God rådgivning nytter, vi har hatt et kjempe tilbud. Jeg har stor tro på TINE som aktør på rådgivning. Klarer TINE å knytte til seg nødven-

■ **Framtidas bønder vil ha et helt naturlig forhold til å bruke datamaskinen til ajourhold. Største fordelen ved egenregistrering av kukontrolldata er at bonden får et nærmere forhold til de nødvendige dataene.**

■ Egenregistrering gjør bonden mer ansvarlig for datakvaliteten, mener Kjetil Larsgard i Hallingdal.

dig kompetanse og samarbeide med andre kan det bli veldig bra, sier Kjetil Larsgard.

Involvere bonden

– Mange bønder vil få mer forståelse for hvor viktig det er med korrekte opplysninger ved å gjøre registreringsarbeidet selv. Ved å involvere den enkelte bonde mer i dette arbeidet, tror jeg faktisk at kvaliteten på dataene blir minst like gode som de er i dag. Når en tar ansvar for dette arbei-

det må en sette av tid og følge opp. Arbeidet får en annen dimensjon. Jeg veier mjølka den 10. i hver måned, fyller ut fjøsboka fullstendig og rapporterer påfølgende dag. Programmet er trygt, sikkert og gir lav feilfrekvens. Det har svart helt til forventningene. Det at en faktisk kan gå inn på nettet dagen etter at en har sendt inn registreringene å få ut de oppdaterte listene er flott. Det bedrer oversikten for meg, sier Kjetil Larsgard.

Kjetil Larsgard er bortimot 100 prosent fornøyd med programmet. Programmet inneholder så mange logiske kontroller at feilfrekvensen blir svært liten. Likevel kan for-registreringene bedres. I denne delen av programmet er det behov for å sjekke at forrasjonen er sannsynlig på lik linje med de andre logiske testene. Videre kunne Larsgaard tenke seg en funksjon med tilbakemelding der en får spørsmål om kvigevurdering ei viss tid etter kalving. Denne funksjonen skrives i dag ut på periodeutskriften. Eller ønsker han seg at ulike planleggingsverktøy blir tilgjengelig.

Brenner for E-læring

Kjetil Larsgard er årsmøtetsutsendt i GENO og tillitsvalgt i det lokale produsentlaget. Han vet at mange av medlemmene i produsentlaget har datamaskin. Samtidig tror han at behovet for å høyne kompetansen på fruktbarhet og føring kan være noe å gripe fatt i.

– Målet mitt er få få med kolleger på E-læringskurs. Jeg ser for meg at vi kan ha samlinger der vi møtes og tar opp tema i tilknytning til kurset. I mellomtiden kan vi jobbe med stoffet hver for oss. Det hadde vært flott om vi hadde fått til ei gruppe på 10–15 deltakere her oppe. Jeg brenner for å oppmuntre mine kolleger til å bruke datamaskina aktivt, avslutter Kjetil Larsgard. ■

Fjell og flatbygd i Sveits og Østerrike

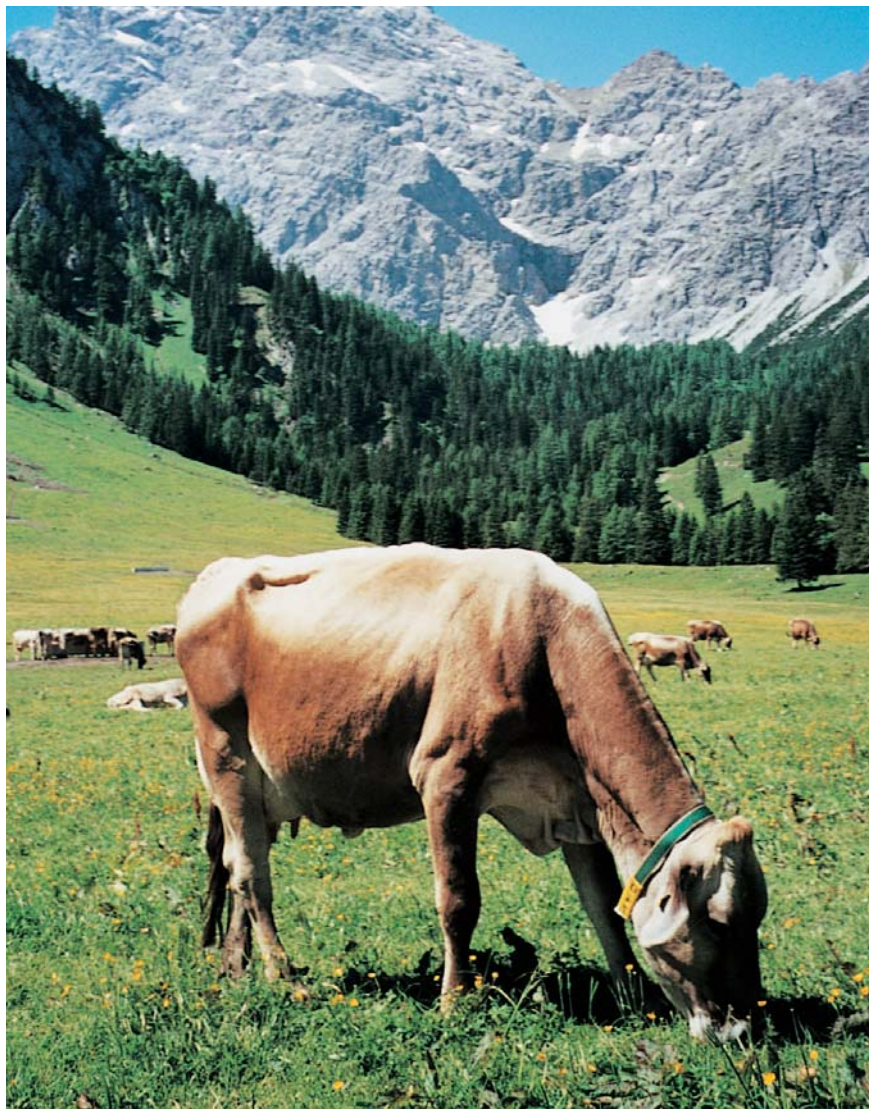
Terje Alfnes – seniorkonsulent i Tine Norske Meierier og Dag Nybakken – fagkonsulent i Tine Østlandsmeieriet

Flatbygdsgården Heimenhausen i Nordvest-Sveits er på 360 daa dyrket mark og 70 daa skog. Skogen ble hovedsakelig brukt til ved til egen sentralfyr som også dekket kårbolig. De hadde i 2001 50 daa poteter, 40 daa kveite, 30 daa mais og 20 daa raps, resten ble brukt til gras.

I fjøset sto 23 mjølkekyr pluss påsett. Kyrne ble mjølket i en 1 x 4 sideveis mjølkestall med lågmontert mjølkeledning. Produksjonen var delvis økologisk, kyrne var av sveitsisk blandingsrase mjølk/kjøtt og hadde en gjennomsnittsyttelse 6800 kg mens kvota var på 155000 kg. Kyrne ble beholdt i 5–6 laktasjoner, som ble sagt å være det vanlige i Sveits. Kyrne ble sluppet på beite i mars-april. Åtte prosent av gårdens areal kunne ikke slås før 15. juni i dette området fordi man ønsket at plantene skulle rekke å blomstre av hensyn til kulturlandskapet og turismen.

Alt graset ble tørket til høy, ingen silo og det var en herlig lukt på låven. I tillegg til redskapsrom, ble låven av og til også benyttet som festlokale. De brukte to forskjellige høyvendere/-river, venderen var for dårlig til å rake sammen ble vi fortalt. Ellers var mekaniseringen enkel og leide utstyr til korndyrkingen. Frasorterte poteter ble føret opp.

Gården var et familiebruk hvor mann, kone og en onkel hadde sitt utkomme, samt at kårmannen på 68 år fortsatt hjalp til noe. Bondens foreldre hadde kår av gårdens naturallier ved siden av ordinær folketrygd. Bonden var fornøyd med inntektene. Han fikk 20 prosent produktuavhengig støtte, resten gjennom prisene. Han trodde de skulle greie seg bra også om Sveits kom med i EU.

■ Beitedyr er en nytelse for øyet og gjør området attraktivt for turister. Her fra fellesettra i Vorarlberg.

Fjellbygdsgård i Sufers, Sørøst-Sveits

Gården hadde 13 mjølkekyr, spennmjølkeanlegg og elektrisk drevet høytørke. Dyrket jord var 45 daa egen og 85 daa forpaktet, til sammen 130 daa jord i bygda (1400 m.o.h.) som bare ble brukt til grasdyrking. Tidligste slåttedato i dette

området var 20. juni. I tillegg hadde garden 270 daa grasmark i fjellet ovenfor (2 000 m.o.h.). Omkringliggende skog var i allmenning, den kunne etter undertegnede mening vært hogd betydelig sterkere. Ei avkappet nedfalt gran var blitt anslått til å være om lag 250 år. Den klart største årringbredden var de

Sveits har gjennom mange år hatt det lågeste celletallet i verden. I 2000 ble den norske Dagros-prisen tildelt et ungt ektepar hvor kona kommer fra Sveits. Her følger en omtale av noen gårder som ble besøkt i juni 2000 og 2001. Har vi noe å lære fra disse driftsformene?

■ I Sveits er fjellturismen særs godt tilrettelagt hvor turveier og stier er merket med ulike vanskelighetsgrader, fra sykkel til anbefalt klatreutstyr. Beitedyr inngår som et viktig element.

første 30-50 årene, det vil si i den varme periodene på 1700-tallet.

Dalbotnen ble neddemt under kraftutbygging på 1960-tallet. Erstatningen som landsbyen fikk ble benyttet til vei opp den meget bratte fjellskråningen til høy-setrene

■ Alpelandbyen Sufers sett fra veien opp til det 600 meter høgere beliggende beite- og fôrområdet.

som lå 600 meter høgere. Veien har mange murte forstøtningsmurer, og den er asfaltert på lange strekninger. Tidligere ble høyet fraktet ned til bygda på løpestreng. Nå ble veien benyttet både til å kjøre gylle opp for spredning på fjellbeitene, og til å kjøre føret ned til bygda. Disse fjellbeitene ble nytted som saue-

beite, mens kyr og kalver/ungdyr gikk på hver sine beiter andre steder i Alpene. Mjølkekyrne gikk på beina de 20 kilometrene til sitt seterområde. Kvelden før flyttingen til setra var det stor fest i landsbyen med opptog av barna og mye god mat.

Fortsetter neste side

Fjell og flatbyggd i Sveits og...

Fortsetter fra foregående side

■ God mjølke kvalitet sto i høgsetet alle steder vi besøkte, og de var opptatt av å dokumentere både utdannelsen og kvaliteten. Her et kvalitetssertifikat på fjøsveggen.

Mjølka fra landsbyen ble etter hver mjølking kjørt i transportspann til et felles ysteri hvor den ble innveid og pumpet over på en stor kjøletank, hvorfra den ble hentet med tankbil annen hver dag. I deler av året ble mjølka ystet i landsbyen. På setra var det felles bearbeiding av mjølka, og bonden fikk betaling for mjølka i form av ost og smør. I store deler av dalen drev alle med økologisk mjølkeproduksjon. Gården vi besøkte var en av de siste som gikk over til økologisk drift, noe de ble tvunget til hvis de skulle få ystet mjølka sammen med naboene på setra.

Fjøset, var i likhet med de andre fjøsene, innklemmt blant bolighusene, og dyrene ble jaget gjennom gatene til og fra beitet. Om natta sto de inne, noe vi forsto ikke var uvanlig sjøl midt på sommeren. Om vinteren var dyrene ute en time hver dag. Foreldrene til gårdbrukeren deltok i det lettere gårdsarbeidet med driving av kyrne og traktorkjøring, og kosting i landsbygatene der dyra hadde gått, barnepass og liknende.

Landsbyen Sufers er den eldste bebyggelsen i Rheinwald, mer enn tusen år gammel. Den ligger ved den gamle hovedferdselsåren mellom Milano og Tyskland, om lag 14 km fra Splügenpass 2113 meter over havet på grensa til Italia. Sjøl om landsbyen hadde bare 115 innbyggere, hadde den egen kolonialbutikk som var åpen alle hverdager unntatt torsdag og eget posthus som var åpent en time om morgenen og en drøy time om ettermiddagen. Landsbyen hadde tidligere egen barneskole, nå tok barna bussen til nabolandsbyen fem km unna. Det var bussforbindelse gjennom dalen nesten hver time.

Turstiene i området var meget

godt merket med forskjellige skilt for ulike vanskelighetsgrader, fra sykkelstier til stier hvor klatrestyr ble anbefalt. Deler av mange stier fulgte de mange skogs- og sletterveiene som var anlagt. Vedlikeholdet av stinettet ble utført av turistforeningens folk, de lokale bønderne var i alle fall ikke i denne landsbyen engasjert til dette arbeidet.

Samdrift i Amriswil, Nordøst-Sveits

Denne gården var i samarbeid med andre gårder en blanding av samdrift, leide kvoter og leid jord og hadde til sammen en kvote på 375 000 liter og mjølking på to fjøs. Rasjonaliseringseffekten ga store utslag økonomisk, først og fremst for maskinkostnadene.

Opplegget var et eksempel som

Over:

■ I ostebutikken på gårdsysteriet på fellesettra i Vorarlberg. Det er driftslederen på setra Markus Krebitz som viser fram ett av produktene, omkranset av Astrid Alfnes og Dag Nybakken fra Norge.

Til venstre:

■ Den innsamlete kveldsmjølka suges over til kjøletanken på det kombinerte ysteriet og mjølke-mottaket i Sufers.

Til venstre:

■ Litt av et hus å vedlikeholde, sjøl om dette rommer både bolig-delen og en del av driftsbygningen. Fra flatbygdsgården Heimenhausen.

bonde/sentral politiker/styreformann i Swiss Dairy Food hevdet i framtida ville bli en konsekvens for større og større deler av flatbygdsjordbruket i Sveits. Bare fjellbøndene kunne forvente å få videreført tilskuddssystemet slik det er i dag. På denne gården ble kalvene solgt til en fjellbonde og kjøpt tilbake når de var kalveferdige. For dette ble det gitt et tillegg i kvote på 1 500 liter pr kvige.

Fellesseter i Vorarlberg, Østerrike

Dette seterområdet lå 1350 m.o.h. Landskapet var svært vakkert, men det var ikke adgang for alminnelig ferdsel. Veien opp til setra var uegnet for ordinær mjølketransport.

Fellessetra betalte en leie til grunneierlaget, men grunneierlaget ga gode betingelser for drifta. Det var investert i nytt gårdsysteri med støtte fra grunneierlaget. 28 bruk deltok med til sammen 120 kyr, men det var muligheter for at antallet kyr kunne økes noe framover. De deltagende mjølkeprodusentene hadde ofte kyr hjemme parallelt med seterdrifta, og de tok ikke direkte del i fjøsstellet.

Mjølkestallen var fullautomatisert. 15 personer hvorav flere praktikanter fra en landbruksskole var sysselsatt sommerstid. I tillegg til mjølkekyr tok fellessetra hånd om 600 kviger, 200 sauer og 30 hester. Kyrne ble nøye sjekket for jurinfeksjoner og celletall når de ble brakt opp til setra. Bøndene benyttet ofte antibiotika som et lettvinnt virkemiddel mot mastitt. Seterdrifta ga bedre mjølkepris, osten var etterspurt, og ble omsatt i en spesiell butikk-kjede. Ysteren på setermeieriet var om vinteren skiinstruktør. Bestyreren av fellessetra var landbruksskolelærer om vinteren. ■

Spilepresset

SILOPRESS

- * Til runde og firkanta siloar
- * Enkel og rask montering
- * Kraftig PVC duk
- * Direkte frå produsent

Vi leverer også:

- Silopose
- Tank til pressaft, vatn m.m.
- Vann- og sandpølser, toppduk
- Brønntetning
- Gjødsejager
- Presenninger, basseng m.m.

ALMENNING AS
6783 STRYN Tlf 57 87 56 00
E-post: post@almenning.no <http://www.almenning.no>

ARCTIC CAT 500 i 4x4 AUTOMATIC

Med Arctic Cat 500 i 4x4 Automatic er det bare å starte, gasse, styre og bremse - enklere håndtering kan det ikke bli!

Det er ikke bare kjøringen som er lett. Denne unike maskinen har mengder med fordeler. Leveres med manuell eller automatisk gearkasse og ekte motorbrems som virker på alle hjul og utkoblingsbar 4-hjulsdrift.

Uavhengig fjæring muliggjør kjøring i ekstremt utfordrende terreng uten at noen av hjulene mister kontakten med underlaget.

Veil. pris fra kr 91.900,-
Frakt og reg. kostnader kommer i tillegg.

ERLING SANDE AS
Importør www.erling-sande.no

Lavere ytelse og hissigere lynne

Forsøkene i Nord-Irland viser stor variasjon på NRF-dyra og at de har dårligere jur enn de nederlandske Holstein-dyra som de sammenliknes med.

Med bakgrunn i dårlig fruktbarhet hos de irske mjølkekyrne, lav mjølkepris og høyere andel av mjølkeproduksjonen på beite, valgte Landbrukets forskningssenter Hillsborough i Nord-Irland å starte et sammenliknende forsøk mellom nederlandsk Holstein og NRF. I 2000 importerte de derfor 293 NRF-kviger og kalver fra store deler av Norge og 55 dyr av Holstein fra Nederland. De nederlandske dyra ble plukket ut etter mjølkeytelse, mens de norske dyra ble valgt ut etter samlet avlsverdi. De eldste dyra står nå i sin andre laktasjon, mens de yngste er i sin første.

Jan Erik Kjær - tekst og foto

Hvorfor NRF?

Årsaken til at NRF ble valgt som den ene rasen, var i hovedsak de gode resultatene og registreringene den norske kua har på fruktbarhet. Den irske mjølkebonden sliter med synkende fruktbarhet på kyrne, og dette er urovekkende på flere måter. Man ser blant annet økt bruk av hormonbehandlinger for å få kyrne brunstige, og dette er det vanskelig å kommunisere overfor forbrukerne. Ønsket om konsentrert vår-

kalving lar seg heller ikke tilfredsstillende med det dyrematerialet man har i dag, og høy utrangering representerer direkte økonomiske tap fordi alt storfe over 30 måneder males opp og brennes som følge av BSE-restriksjonene. Disse dyra betales med en svært lav pris, slik at det er lønnsomt å kunne holde kyrne i flere laktasjoner.

Man valgte å ta dyra til Nord-

■ **Dyra som står i forsøket på Hillsborough får nye beitearealer hver dag.**

Irland og gjennomføre forsøkene der, slik at de står i det samme produksjonsmiljøet og resultatene på den måten blir mer reelle for den irske bonden. I dag står det 58 NRF-kyr og 59 Holstein-kyr fra Nederland på forsøksstasjonen. Videre er forsøket lagt opp slik at 230 NRF-

Tabell 1. Resultater fra 1. laktasjon på forskningsstasjonen Hillsborough.

	Høy kraftfordeling		Lav kraftfordeling	
	Holstein	NRF	Holstein	NRF
Mjølkeytelse, kg	6 840	5 824	4 992	4 682
Fettprosent	4,50	4,25	4,41	4,05
Proteinprosent	3,53	3,51	3,17	3,14

Tabell 2. Resultater fra 2. laktasjon på forskningsstasjonen Hillsborough.

	Høy kraftfordeling		Lav kraftfordeling	
	Holstein	NRF	Holstein	NRF
Mjølkeytelse, kg	9 269	6 963	6 715	6 012
Fettprosent	4,37	4,25	4,54	4,05
Proteinprosent	3,52	3,52	3,35	3,31

**BUSKAP
i Nord-Irland**

■ **152 fra Randi Aspås Moe og Terje Hasvoldseter i Vardal, Vest-Oppland, har 4357 J. Harnesmyr til far. I BUSKAP 1-2000 kan du lese en reportasje om da kua ble sendt fra Norge.**

■ **368 fra Bjarte Nes i Vestre Gausdal, Oppland, har 4502 J. Husveg til far.**

kyr og 230 Holstein-kyr er fordelt på 20 utvalgte garder spredt rundt i hele Nord-Irland. Ute på gardene er Holsteinkyrne opprinnelige kyr fra besetningene, det vil si at de i hovedsak er krysninger mellom det opprinnelig britiske frieserfeet og amerikansk Holstein. I begge del-forsøkene sammenliknes rasene når

det gjelder mjølkeytelse, mjølkeinnhold, fruktbarhet og helse.

Varierende resultater

På forskningsstasjonen på Hillsborough registreres også fôropptak og dyras oppførsel i forhold til blant annet stell og kalving. Her står dyra på to forskjellige kraftfôr-

tildelinger og det viser seg at Holsteindyra bruker den sterkeste fôringa til å mjølke mer, mens NRF-dyra legger på holdet.

De svært foreløpige konklusjonene fra forsøkene viser:

- Holstein-dyra har et høyere opp-tak av beitegras og mjølker mer enn NRF-dyra.
- Det er ingen forskjeller i fett- og proteininnholdet i mjølka mellom de to rasene.
- NRF-dyra har helt klart høyere hold-poeng.
- I noen tilfeller viste NRF-dyra brunst raskere etter kalving og tok også kalv noe lettere enn Holstein-dyra.
- I observasjonsstudiene på forskningsstasjonen har NRF-dyra vist best morsegenskaper og rolig gemytt i forhold til Holsteindyra. Under mjølking ser en likevel noen problemer med lynnet hos NRF-dyra. Dette gjelder både på Hillsborough og ute på forsøkgardene.

I BUSKAP nummer 1 og 4–2000 kan du lese mer om transporten og forsøket med NRF-dyra i Nord-Irland.

Tabell 3. Størrelse på kalvene 2. kalving på forskningsstasjonen Hillsborough.

	Kukalver		Oksekalver	
	Holstein	NRF	Holstein	NRF
Antall	12	14	13	14
Vekt, kg	38	36	41	39
Høyde, cm	68	70	72	70
Lengde, cm	63	65	67	64

Tabell 4. Kalvingsvansker 2. kalving på forskningsstasjonen Hillsborough.

	Holstein	NRF
Uten folk til stede	10	14
Observert	9	10
Litt hjelp	3	4
Vanskelig kalving	2	0
Veldig vanskelig kalving med veterinærassistanse	1	0

Mjølkk på gras og lite kraftfôr

BUSKAP i Nord-Irland

Garden til James og Pamela Brown ligger i et område med mange mjølkeprodusenter. De har en besetning på 145 mjølkekyr, hvorav 105 Holstein, 30 Ayrshire og 10 NRF. Gjennomsnittsbesetningen i området er på 100 mjølkekyr og 90 prosent av disse er Holstein.

– Målet her på garden er å produsere mjølk av gras og bruke så lite kraftfôr som mulig. Kalvinga er fra november til mars, så det er klart at fruktbarheten er viktig. Det jeg har erfart er at når Holstein-kyrne begynner å mjølke mye, går ikke-omløpsprosenten ned, sier James som også er formann i Ayrshireforeningen i Nord-Irland.

Dårlig lynne på NRF-dyra

Selv om det er en gjengs oppfatning blant de norske bøndene at lynnet hos NRF-kyrne har forbedret seg betraktelig de siste årene, har bondestanden på den grønne øya fått et annet inntrykk av NRF-dyra.

– Holstein-dyra er veldig, veldig rolige. Kanskje er de rett og slett for rolige, men når det gjelder NRF-kvigene ser det ut til at lynnet kan bli et problem for oss. Alle dyra har nok etter hvert funnet seg til rette, men en av kvigene er slett ikke grei å ha med å gjøre. Og det er jo selvsagt den som mjølker best, flirer James som forteller at han ikke har brukt sparkeboyle på mangfoldige år, men har vurdert ta den fram for å tukte den innførte nordboeren.

– Har hun sjansen til sparke så gjør hun det, men hun roer seg sikkert med tiden, sier James tålmodig.

Ønsker ei mindre ku

Når James skal velge okse prioriterer han bein, mjølkevalitet og fettprosent. Han ønsker ei mindre ku enn de høyreiste amerikanske Holsteindyra.

– Jeg ønsker at dyra ikke skal veie mer enn omkring 550 kilo, fordi for store dyr trækker opp beitene så veldig, sier James. Jurene på NRF-dyra er han litt forbeholden med å kommentere.

– Det er for tidlig å si om hvordan jurfestene vil holde i flere laktasjoner framover, men det ser ut som om de dyra som kom hit som kalver har bedre jur enn de som kom som drektige kviger. Noe jeg synes virker gjennomgående på NRF-dyra er at de har «vel mye jur» til kviger å være, og nettopp derfor skal det bli spennende å se hvordan de utvikler seg etter hvert.

Rasjonell drift

– Ønskemålet er ei ku som ligger rundt 7 000 kilo mjølk i snitt, for da

slipper jeg å investere i fullfôrsystem, sier James. Han presenterer garden som en rasjonelt drevet gard uten de store investeringene. Mjølkestallen er 27 år og avdelingen med liggebåser er 25 år. Han har utvilsomt kommet til et punkt hvor han må ta en avgjørelse om utvidelse eller ikke.

– Egentlig trenger jeg ikke flere kyr, men skulle gjerne ha forbedret miljøet rundt dyra, sier James som omtaler garden som en en-mannsbedrift hvor han bare leier inn hjelp til fire fjøsstell i uka. Arbeidsdage blir lange, men selve stellet av alle dyrene tar ikke mer to og en halv time morgen og kveld. All møkkkjøringa er satt bort på kontrakt og det samme gjelder siloslåten. Kunstgjødsel sprer han selv. ■

Mjølkeytelsene på dyra i forsøket.

Rase	Ku-nummer	Kalvingsdato	Dagsytelse, kg	Fettprosent	Proteinprosent
NRF, kyr	307	19.11.01	27,2	3,63	3,21
	317	24.01.02	27,2	4,59	3,29
	302	27.01.02	28,8	4,45	2,93
	308	23.01.02	23,2	4,34	3,61
Holstein, kyr	121	28.01.02	37,0	3,24	3,08
	100	30.12.01	20,4	3,63	3,24
	309	25.09.01	25,6	4,33	3,67
NRF, kviger	64	23.01.02	23,8	3,34	3,20
	84	29.12.01	28,4	3,06	3,16
	99	09.03.02	21,8	4,62	3,34
	105	26.01.02	20,4	4,45	3,09
	67	08.01.02	25,4	5,76	2,93
Holstein, kviger	5	10.01.02	25,2	3,77	3,00
	109	16.01.02	27,0	4,05	3,03

Seaview Farm er en av gardene som har NRF-dyr i forbindelse med forsøkene som Landbrukets Forskningscenter i Hillsborough gjennomfører.

– Det er åpenbart at NRF har bedre fruktbarhet, kalver lett og får mer livskraftige kalver, sier gardbruker James Brown.

James og Pamela Brown

Seaview Farm, Ballywalter, sørøst for Belfast

- 790 dekar dyrket jord
- 145 mjølkekyr, hvorav 105 Holstein, 30 Ayrshire og 10 NRF i forbindelse med Hillsborough-prosjektet
- 75 kviger til påsett
- 50 kjøttfe

- Ytelse på mjølkekyrme: 6 482 liter
Fettprosent 3,95
Proteinprosent 3,18
- Kraftfôrforbruk: 900 kg per ku og laktasjon

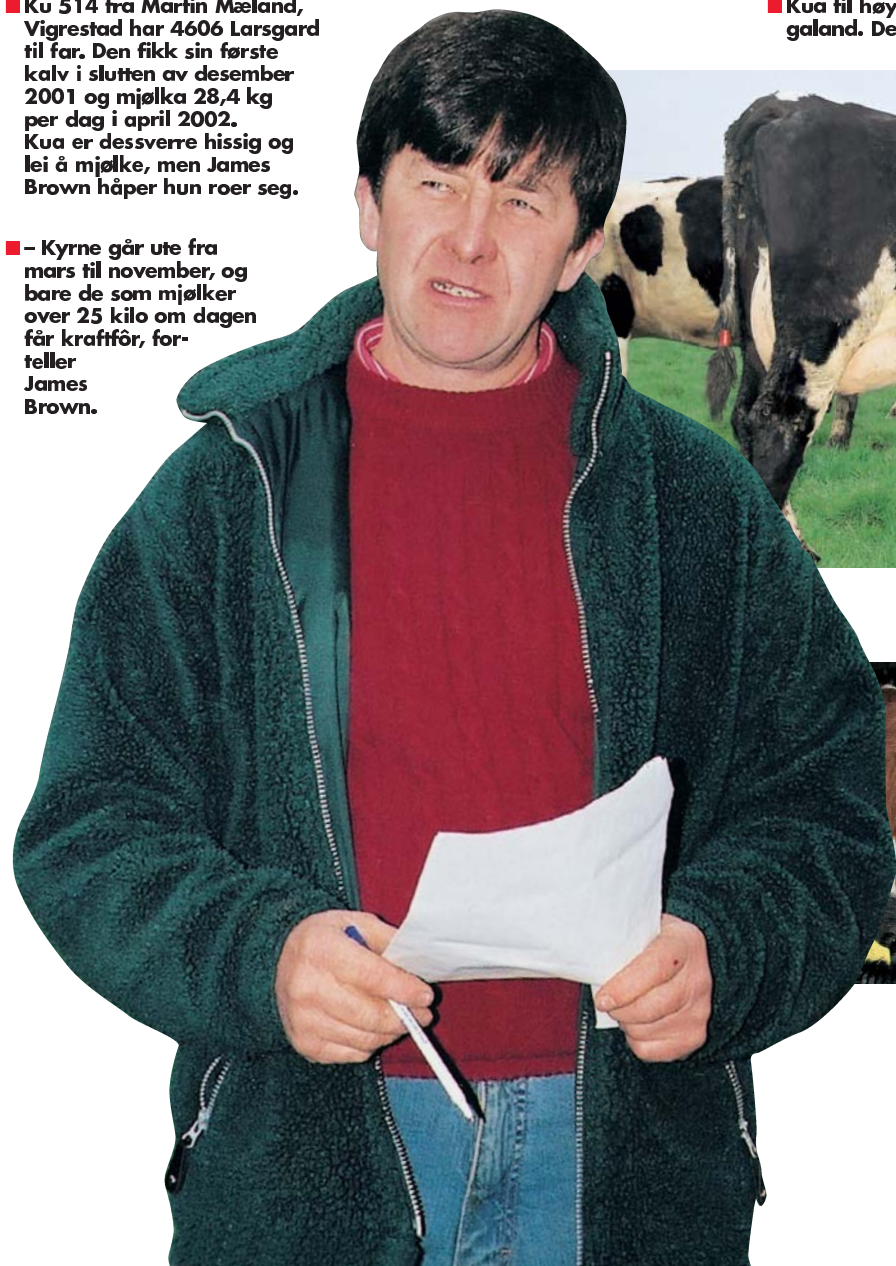

■ Ku 514 fra Martin Mæland, Vigrestad har 4606 Larsgard til far. Den fikk sin første kalv i slutten av desember 2001 og mjølka 28,4 kg per dag i april 2002. Kua er dessverre hissig og lei å mjølke, men James Brown håper hun roer seg.

■ Kua til høyre er 569 fra Åna Kretsfengsel på Nærbø i Rogaland. Den har 4689 Ryssdal til far.

■ – Kyrne går ute fra mars til november, og bare de som mjølker over 25 kilo om dagen får kraftfôr, forteller James Brown.

■ 245 fra Per Trygve Okkenhaug i Verdal, Nord-Trøndelag.

■ Kalv nummer 2328 er en halvkryssing mellom NRF og Holstein. Den har 4926 Skjæret til far.

MARKEDS SPALTEN

informerer...

Her finner du oss

GENO hovedkontor
2326 HAMAR
Tlf.: 62 52 06 00
Faks: 62 52 06 10

Store-Ree seminastasjon
2335 STANGE
Tlf.: 62 57 48 00
Faks: 62 57 48 02

Hallsteingård seminastasjon
Halldor Flatensvei 52
7081 SJETNEMARKA
Tlf.: 72 88 47 60
Faks: 72 88 47 61

Øyer testingsstasjon
2636 ØYER
Tlf.: 61 27 58 60
Faks: 61 27 58 61

Særheim
sæddepot og kontorer
4353 KLEPP STASJON
Tlf.: 51 78 97 40
Faks: 51 78 97 59

www.geno.no
- for deg som vil være oppdatert!

GENO setter ned prisen på oksesæd

Styret i GENO har vedtatt å sette ned prisen på sæd til inseminasjon av kviger med 30 kroner per dose i perioden 1. juli 2002 til 1. juli 2003.

Forøvrig er prisen på oksesæd og medlemsavgiften til GENO uforandret fra 1. juli 2001 til 1. juli 2003.

I tillegg til sædrabatten på 30 kroner er det fortsatt rabatt på honoraret ved kvigeinseminasjon. Den utgjør 60 kroner per inseminasjon og varer ut august i år. Så i sommer bør dere som vurderer å inseminere kvigene virkelig benytte anledningen til å gi gardsoksen sommerferie!

Brunstkalender og oksekatalog

Du har vel sett at den nye brunstkalenderen og oksekatalogen fulgte med som vedlegg denne gangen?

Kalvemønstring

Nå er vi i gang! Fram til 20. juni hadde vi tre kalvemønstringer med til sammen 36 deltakere på Vinstra og Fåvang i Gudbrandsdalen og på Osterøy ved Bergen. Mange har vært involvert og gjort en flott innsats, ikke minst alle deltakerne som har hatt store forbered-

delsler i forkant av mønstringene. Kalvemønstringa på Ål-utstillinga i Hallingdal 21. juni vil være avholdt når dette bladet går i trykken, og vi håper på like god oppslutning der og på de kommende arrangementene utover i sesongen:

Sted	Tid
Etnemarknaden, Hordaland	1.-4. august
Lundestaddagene, Østfold	3.-4. august
Markens grøde, Rakkestad, Østfold	9. august
Andebudagene, Vestfold	10. august
Åpen Gärd, Skaugum, Akershus	11. august
Trøndersk landbruk, Stjørdal, Nord-Trøndelag	16.-18. august
Bygdadagene på Austråt, Ørland, Sør-Trøndelag	30.-31. august
Varhaug, Rogaland	31. august-1. sept.
Landbruksdagane i Sogn og Fjordane Mo og Jølster Landbruksskole, Sogn og Fjordane	6.- 7. september
Dyrskú'n i Seljord, Telemark	13.-15. september
Bjerkreim, Rogaland	5.- 6. oktober.

Vinnere av årets Husdyrtreff

Elever fra Val videregående skole i Nord-Trøndelag gikk av med seieren innen storfeproduksjon i årets Husdyrtreffkonkurranse for andre året på rad. Jønsberg landbruksskole i Hedmark ble best på sau og Ål videregående skole, avdeling Lien i Buskerud, vant på gris.

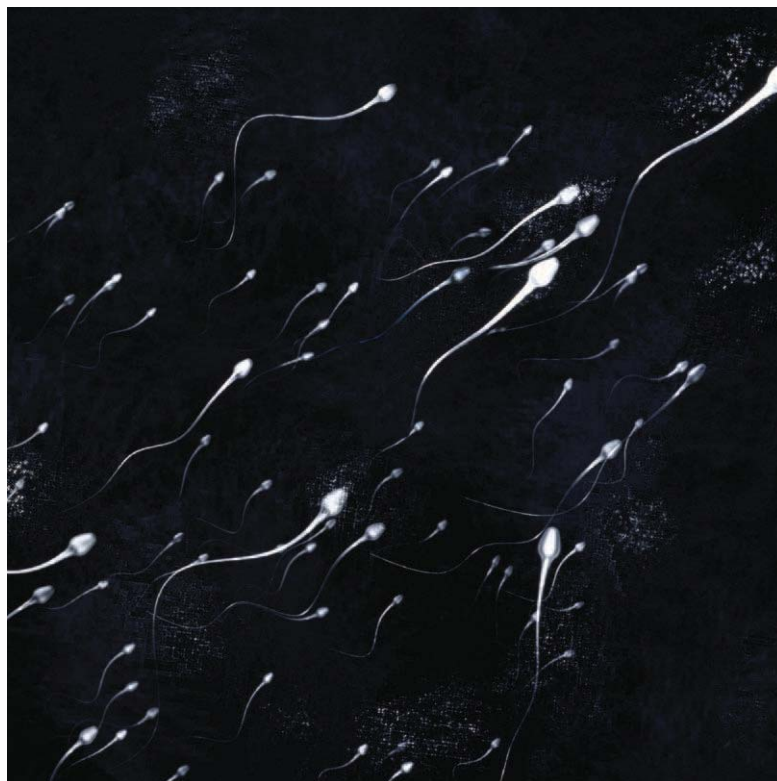
Også i år har mange elever levert gode og gjennomarbeidede besvarelser. Kunnskapsnivået om landbruksamvirket og hva dette betyr for medlemmene er godt, men varierer en del. Mange av gruppene viser god innsikt i det rent husdyrfaglige aspektet ved oppgavene.

Husdyrtreff er et samarbeidsprosjekt mellom samvirkeorganisasjonene GENO, TINE, Norsk Kjøttamvirke og Norsvin. 515 VKIL-elever fra 28 videregående skoler over hele landet med studieretning for landbruksfag og naturbruk har deltatt i årets Husdyrtreff.

■ Vinnerne fra Val videregående skole. Fra venstre: Hans Kristian Hansen, Håvard Nettet og Benjamin Fjellvang. Bak står husdyrlærer Klaus Arild Sandøy.

5 MILLIONER tilbake til medlemmene

Av GENOs overskudd går 5 millioner kroner tilbake til medlemmene i form av rabatt på storfesæd til inseminasjon av kviger.

30 kroner i rabatt
på sæddosen fra 1. juli 2002 til 1. juli 2003

I tillegg får du:
60 kroner i rabatt på honoraret ved
kvigeinseminasjon i juli og august i år.

Les mer om hva vi kan tilby på www.geno.no eller ring oss på 62 52 06 00.

Din partner på storfe

Mjølke kvaliteten ved automatisk mjølking

Ved overgang til automatisk mjølking stiger celletallet før det etter en periode faller tilbake, frysepunkt og innhold av frie fettsyrer endrer seg mer permanent innenfor akseptable grenser.

Rolf Øyvind Thune – tekst og foto

Fra den første roboten ble installert i Nederland i 1992, har det over hele verden blitt tatt i bruk om lag 1 500 anlegg med mjølkeroboter. Langt de fleste har blitt installert etter 1998. Det betyr at det etter hvert er lagt et grunnlag for vurdering også av mjølke kvaliteten. Selv om det her vil bli presentert noen resultater, må det gjøres oppmerksom på at det hele tiden skjer forbedringer på både maskinvaren og driftsteknikken, noe som igjen vil gi en forbedret mjølke kvalitet.

Celletall

Ved økt antall mjølkinger pr døgn, er det en tendens til at celletallet øker for en kort periode. Ved å øke antall mjølkinger i en konvensjonell mjølkestall fra to til fire ganger pr dag, økte celletallet klart, men etter fire dager var celletallet tilbake på det samme nivået som ved to daglige mjølkinger. Ved automatisk mjølking ble det i et nederlandsk forsøk funnet at bildet er noe mer sammensatt. Blant annet viste det seg at kyr med lav ytelse (under 20 kg/dag) fikk økt celletall med økt mjølkingsintervall opp til 13 timer mellom hver mjølking. For kyr med høy ytelse (under 40 kg/dag) gav økt intervall mellom mjølkningene lavere celletall. Dette er stikk i mot det regimet som ønskes for å utnytte mjølkeroboten og kyrne. Kyr med høy ytelse ønsker vi å mjølke flere enn to ganger pr dag for å øke ytelsen. Teoretisk vil også dette bidra til å tømme juret for eventuell bakteriesmitte og dermed bidra til å redusere faren for økt celletall som skyldes infeksjon.

De spesifikke forholdene ved automatisk mjølking varierer også mye. En undersøkelse fra Danmark, Nederland og Tyskland har sett på utviklingen av celletallet i tank-

mjølka ut i fra når mjølkeroboten ble satt i drift. For de danske mjølkeprodusentene som installerte roboten før 1. april 1999 tok det rett i underkant av et år før celletallet var tilbake på det nivået som konvensjonelle gårder har. De som installerte mjølkerobot etter denne datoen oppnådde et celletall på linje med konvensjonelle mjølkeproduksjonsgårder allerede etter 110 dager, figur 1. Dette viser at det er stor framgang på den tekniske delen.

Frysepunkt i mjølka

Frysepunktmålinger i mjølk blir benyttet for å avsløre vanninnblanding. Grunnen til at dette har blitt et punkt ved introduksjon av automatisk mjølking er den økte vaskerens frekvens, spesielt av spenekoppene. De fleste leverandører av mjølkeroboter benytter seg av varm luft for fjerne vaskerester. Likevel blir noe vann igjen. Undersøkelser i både Tyskland og Nederland viser at man må forvente at frysepunktet stiger med 0,005 °C ved overgang fra konvensjonell til automatisk mjølking. De norske mjølkeprodusentene med robot har alle opplevd at frysepunktet har endret seg. I en-

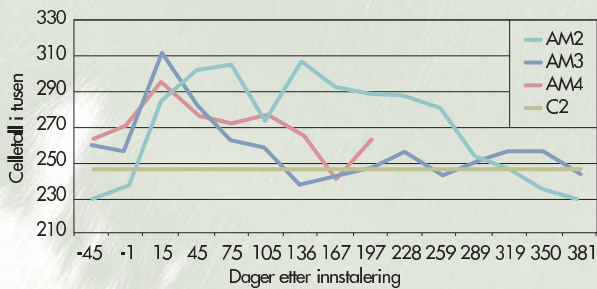

kelte tilfeller har den også overskredet grensen. I alle disse tilfellene var det tekniske feil ved roboten, som ble rettet umiddelbart av leverandørene. De norske grensene på -0,515 °C må ikke under noen omstendighet overstiges, noe som i praksis skjer veldig sjelden. Dette er et ansvar som langt på vei må legges på leverandørene av det tekniske utstyret, men selvsagt kan heller ikke mjølkeprodusenten slurve med pålagte ettersyn og vedlikeholdet.

Frie fettsyrer

Innholdet av frie fettsyrer (FFA) i mjølka øker med økt mjølkefrekvens. Det er derfor å forvente at

Figur 1. Endring i celletall etter når mjølkeboten ble installert hos danske mjølkeprodusenter (van der Vorst, 2002).

AM2 = installert robot mellom 1.1.98 og 31.3.99

AM3 = installert robot mellom 1.4.99 og 30.6.00

AM4 = installert robot etter 1.7.00

C2 = kontrollgruppe, 2 mjølkinger pr dag

Til venstre:

■ Ingen kan kjøpe seg fri fra problemer ved å investere i en mjølkebot.

Til høyre:

■ Dette fjøset i USA rommer 300 kyr og har tre robotmjølkeplasser.

Til venstre:

■ Tørre og profilerede gangarealer i lausdriftsfjøs i USA.

innholdet av FFA stiger etter introduksjon av automatisk mjølkning. I et Nederlandsk forsøk fant de at det ikke var noen signifikant økning i innholdet av FFA når antallet mjølkinger i konvensjonell mjølkestall økte fra to til tre pr dag. Derimot når man økte antallet mjølkinger fra tre til fire fant man en sikker økning. Det var også tydelig at de kyrne som i utgangspunktet lå høyt på innholdet av FFA fikk en større stigning enn de som lå lavere. Praktiske forsøk i Sverige viste at det var lavere innhold av FFA i mjølk fra robotgårder enn fra gårder med konvensjonell mjølkning tre ganger om dagen, men høyere enn de gårdene hvor det ble mjølket to ganger pr dag. Årsaken til dette var at kyrne på robotgårdene ble mjølket 2,5–2,7 ganger pr dag. Det er derfor ingen stor grunn til å frykte at innholdet av FFA skal stige som følge av mjølkeboten. Det som derimot kan være aktuelt er å redusere mulig antall mjølkinger på de kyrne som mjølker lite eller de kyrne man ser har et høyt innhold av FFA fra før. Mens celletallet i mjølka faller tilbake etter en økning i perioden etter introduksjon av mjølkebo-

ten, ser økningen i FFA ut til å være mer permanent. Dette skyldes ikke automatisk mjølkning, men økt mjølkefrekvens.

Bakterieoverføring

I et system med automatisk mjølkning, skal alle kyrne mjølkes med de samme spenekoppene. Dette gir et betydelig potensial for overføring av bakterier fra smittede jurkjertler fra ei ku til friske kjertler på andre kyr. For å redusere faren for dette har alle robotmerkene montert et skyllesystem som vasker alle spenekoppene mellom hver mjølkning. Det er også viktig at dreneringen av vann etter skyllingen også er god, slik at frysepunktet i mjølka ikke endrer seg betydelig. I tillegg til at skylling mellom hver ku er nødvendig, er det også viktig at spengumi og slanger er glatte innvendig. Dette vil gjøre det lettere å skylle ut bakteriene. Dette er et felles ansvar for mjølkeprodusenten, som må bytte slanger i tide, og produsentene av det tekniske utstyret, som må levere utstyr av beste kvalitet.

Tilpassning til nytt utstyr

Hvordan det vil gå for den enkelte

bonde etter installering av mjølkebot vil variere mye. Noen er dyktige og vil få alt til å fungere uten betydelige endringer i celletall, FFA og frysepunkt, mens andre vil bruke mye tid og energi på å nå ønskede mål. Ingen kan kjøpe seg fri fra problemer ved å investere i en mjølkebot. I større grad enn før vil det bli forskjell på gode og mindre gode mjølkeprodusenter når det gjelder kapasitetsutnyttelse, mjølkekvalitet, dyrevelferd og tilbakebetalingstid på roboten. Dette er et system for de som vil drive med mjølkeproduksjon og ikke de som allerede er «fed up» av mjølkekua. I Danmark er det en mjølkeprodusent som kastet ut mjølkeboten. Grunnen var ikke feil med maskinen, men han hadde følelsen av aldri å være ferdig med å mjølke. Den psykiske belastningen ble derfor så stor at roboten måtte vike. Før en går til anskaffelse av en mjølkebot bør alle tenke over de følgene det vil få for den daglige driften. På den ene siden muligheten til å treske til doggen legger seg, se ferdig fotballkampen eller rekke 50-årslaget som begynner klokken fem lørdag ettermiddag. På den andre siden endring i den daglig driften, fra det fysiske mjølkearbeidet og over til større grad av ettersyn og kontroll. De norskinstallerte robotene ser ut til å gå veldig bra, både teknisk med få alarmer og god mjølkekvalitet.

Bruk mye tid på å hente inn informasjon om hvordan et robotfjøs skal drives og bygges. Ikke hør blindt på de forskjellige leverandørene, men skaff nøytral informasjon. En viktig internettside er og vil i økende grad bli:

www.automaticmilking.nl

Her blir alle rapporter fra et EUProsjekt om automatisk mjølkning lagt ut.

Helt uten klauvlidelser

Anne-Grethe Berg – frilansjournalist, tekst og foto

I nummer 6 – 2000 skrev BUSKAP om samdriftene «Kveli» og «Nesset» i Lierne i Nord-Trøndelag. Kveli Samdrift hadde hatt alvorlige klauvskader på kyrne etter at de flyttet inn i lausdriftsfjøset i 1999. Distriktsveterinæren beskrev klauvene som tynnslitte, at det var sprekker i sålene og at de løsnet. Klar over sambygdingenes uheldige oppstart på lausdriftsfjøset, orienterte Anny og Kåre Kveli og Torill og Sverre Bruvoll seg om mulige problemer og tiltak for å imøtekomme problemene da de flyttet kyrne inn i nybygd lausdriftsfjøs november i 2000. Og tiltakene har tydeligvis hjulpet, et år og fem måneder etter innflyttingen, har de ennå ikke hatt klauvlidelser i besetningen!

Tre hovedtiltak

Kåre Kveli og Sverre Bruvoll trekker fram tre hovedtiltak som avgjørende for å berge klauvene til kyrne.

– Det første var at vi vannet spaltene i 14 dager til de var godt mettet med vann. Og de sugde mye vann, understreker Kåre Kveli. – Deretter fikk vi pusset ned spaltene med et «pussehelikopter» som flisleggerne hadde med seg, før kyrne ble sluppet inn.

Det tredje tiltaket var at båskyr ble sluset inn via en sinkyravdeling.

– Gjennomsnittlig er kyrne i sinavdelingen tre til fire dager før de slippes inn i lausdriftsfjøset. Da løper de bare en eller to runder rundt i fjøset og roer seg raskt. De siste som kom, gikk to til tre uker i sinavdelingen til de kalvet, forteller Kveli og Bruvoll.

Raskt på sjukebinge

Nesset samdrift har byttet fra sau til ku og måtte kjøpe inn hele buskapen. Samdrifta har 215 000 liter

mjølkekvote og i skrivende stund mjølker 35 kyr. De kjøpte halvparten av buskapen fra båsfjøs og halvparten var kyr som var vant med lausdrift. Gårdbrukerne mener at det ikke har vært noen forskjeller mellom kyrne som kom fra båsfjøs og de som var vant til lausdrift. Riktignok har det vært ei ku som haltet et par uker etter innflyttinga,

men hun ble raskt satt på sjukebinge.

– Det virket som hun var stiv i muskulaturen. Hun var også i brunst og ble stående i sjukebingen i fire dager, forteller samdrifterne og legger til at de er raske med å sett kyr på sjukebingen, både brunstige kyr som vil ri og kyr som er behandlet.

■ Kyr og klauver har det godt på Nesset samdrift. Høyt protein og ingen klauvlidelser, er resultatet etter drift i halvannet år, kan Sverre Bruvoll fortelle.

Ett og et halvt år etter innflytting i lausdriftsfjøs, har ikke Nesset samdrift i Lierne hatt klauvlidelser takket være flere tiltak som ble satt i verk.

God helse

En gjennomgang av helsekortene i besetningen viser at klauvlidelser har vært fraværende.

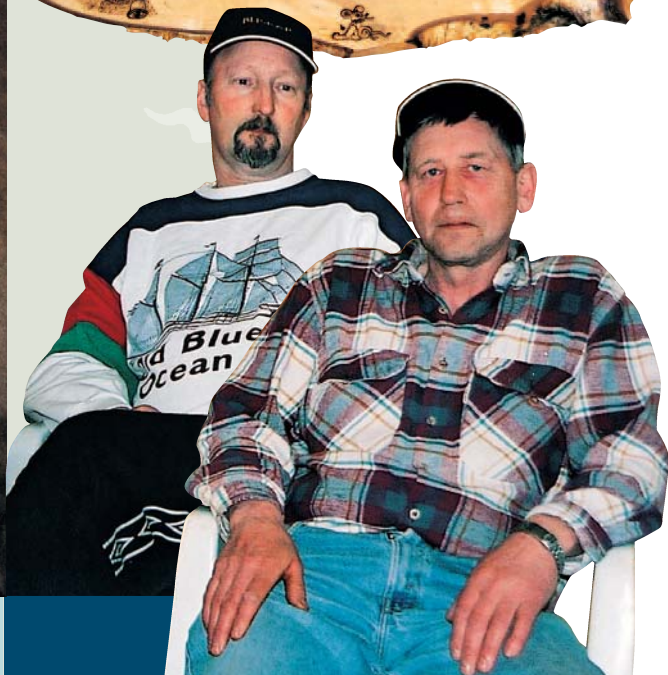
– Ellers har det vært noen mastitter og en mjølkefeber, sier Kveli og Bruvoll, men legger til at de synes at kalvingene har gått godt.

– Også har vi så høyt protein, vi har vært helt oppe i 3,54, forteller gårdbrukerne, men vil ikke ha sin teori om hvorfor på trykk.

Begge gårdbrukerne understreker at de er godt fornøyde med fjøset og drifta. Og de sier at de lærte mye av de problemene som Kveli samdrift hadde. Nesset samdrift har også hatt mye besøk av folk som ville se fjøset det halvannet året de har drevet på. ■

Under:

■ Kåre Kveli (t.v.) og Sverre Bruvoll i Lierne er godt fornøyde både med fjøset og drifta. Kåre Kveli har overlatt drifta til sønnen Ove-Kjetil Kveli som var på heimevern-søvelse da rapporten ble laget.

Gammelt dyrlegeutstyr

Dyrlege Anne-Grethe Berg

Veterinær Magne Kaldahl (83) fra Grong i Nord-Trøndelag har gitt BUSKAP lov til å fotografere ting fra hans private samling av gammelt dyrlegeutstyr som han tok i bruk etter andre verdenskrig da han var nyutdannet. Kaldahl forteller også hva utstyret ble brukt til.

Mjølkefeberpumpe

Denne mjølkefeberpumpa var også noe av utstyret som Kaldahl startet sin praksis med like etter andre verdenskrig. Utstyret består av slanger, ei håndpumpe, en metallsylinder som en kan legge steril bomull i som renser lufta, og et kateter som føres opp i spenen.

Mjølkekateteret ble koka mellom hver gang han brukte det. Magne Kaldahl sier at han sjelden eller aldri brukte pumpa alene på kyr med mjølkefeber, men som et supplement til kalsiumblanding som ble gitt i blodet. Før en kunne bruke pumpa på juret, måtte en være sikker på at det ikke være feil på juret på forhånd. Alle kjertlene ble pumpet. Var en spene betent, ble den ikke pumpet.

Tilfeldighet

Det var dyrlegen Smith i Kolding i Danmark som startet med å behandle mjølkefeber med en jodoppløsning i juret fordi en mente at det var en infeksjonssykdom.

– En gang slapp Smith inn luft, og det hadde en langt bedre virkning, forteller Kaldahl. – En dyktig gårdbruker i Lierne fikk en mjølkefeberpumpe av meg, og når jeg hadde et tilfelle der oppe og det var prekært med tidsfaktoren, ringte jeg gårdbrukeren først slik at han begynte å pumpe juret mens jeg satte meg i bilen for å kjøre den lange turen til Lierne, legger han til.

Førjulsvinteren er kurstid!

Da er det tid for ettertanke og planlegging. Vil du skaffe deg kunnskap og kompetanse om fruktbarhet og føring? Har du byggeplaner eller er du i ferd med å bygge nytt eller bygge om?

Da er Storfeskolen stedet for deg!

Storfeskolens kurs høsten 2002

Fruktbarhet, føring og økonomi

5.–7. november 2002

Målgruppe:

Kurset passer for alle mjølkeprodusenter som ønsker mer kunnskap om hvordan fruktbarhet og økonomi kan forbedres i egen besetning. Noe basiskunnskaper og erfaring i fruktbarhet og føring samt trening i å lese egne buskapsutskrifter vil være en fordel.

Deltagerantall:

Maksimum 22 stk.

Varighet:

Tre dager (fra kl 10.00 første dag til kl 15.30 tredje dag)

S

torfeskolen

Kursavgift: kr. 4400,-

inkl. to overnattinger samt alle måltider.

For ikke GENO-medlemmer er totalavgiften **kr. 4900,-**

Overnatting på First Hotell Victoria, Hamar.

For deltagere som ikke ønsker overnatting er totalprisen for kurset kr. 3200,- (3700,- for ikke GENO-medlemmer). Denne avgiften inkluderer lunsj alle dager samt festmiddag på Store Ree.

TIRSDAG 5. NOVEMBER

Fruktbarhet, holdvurdering og økonomi

- Kuas hormonsyklus. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- Demonstrasjon av kuas kjønnsorganer. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- Fruktbarhetsmål og besetningsutskrifter. *Veterinær Arne Ola Refsdal, GENO*
- Holdvurdering – nyttig verktøy for å bedre fruktbarhet og helse. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- Fruktbarhet og økonomi. *Veterinær Arne Ola Refsdal, GENO*
- Gruppearbeid
- Sosialt arrangement
- Middag og sosialt samvær på Store Ree

ONSDAG 6. NOVEMBER

Riktig føring – bedre fruktbarhet

- Fördyrking og førkonservering. *Forskningsjef Magne Mo, Norges landbrukshøgskole*
- Utfordringer i føring av mjølkeku. *Professor Odd Magne Harstad, Norges landbrukshøgskole*
- «Den kritiske perioden» i tida rundt kalving. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- «Den kritiske perioden» i tida etter kalving. *Veterinær Arne Ola Refsdal, GENO*
- Gruppearbeid

TORSDAG 7. NOVEMBER

Brunst- og fruktbarhetsproblemer

- Demonstrasjon av sæduttak.
- Avl og fruktbarhet. *Veterinær Arne Ola Refsdal, GENO*
- Brunstdiagnostikk og brunstkontroll. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- Diagnostiske hjelpemidler i fruktbarhetsarbeidet. *Veterinær Elisabeth Kommisrud, GENO*
- Inseminasjon til rett tid – men kalven uteblir! *Veterinær Arne Ola Refsdal, GENO*
- Gruppearbeid
- Oppsummering og avslutning

GENO sin Storfeskole tilbyr to kurs for mjølleprodusenter i november 2002:

«**Fruktbarhet, føring og økonomi**»

«**Framtidsrettede bygg for storfe**»

Begge kursene arrangeres på Store Ree ved Hamar.

I tillegg til vår primære målgruppe, mjølleprodusenter, reserveres det noen plasser til produksjonsrådgivere og personell ved landbruksskoler. Kursene er også åpne for produsenter som driver ren kjøttproduksjon.

Framtidsrettede bygg for storfe

18.-20. november 2002

Målgruppe:

Kurset er spesielt beregnet på produsenter som er i plan- eller startfasen for nybygging eller restaurering/ominnredning av fjøs for storfe. Den enkelte deltager vil kunne få arbeide med egne planer og tegninger under gruppearbeid.

Deltagerantall:

Maksimum 22 stk.

Varighet:

Tre dager (fra kl. 10.00 første dag til kl. 15.00 tredje dag)

PÅMELDING:

Telefon: 62 52 06 00

Telefaks: 62 52 06 10

E-mail: per.gillund@geno.no

Ved påmelding må oppgis: Navn, adresse, telefonnummer (arbeid/privat) og ønske om overnatting.

Påmeldingsfrist: 20. september 2002

Begrenset deltagerantall på begge kurs tilsier at det er om å gjøre og være rask til å melde seg på!

For nærmere informasjon kontakt Birgit Asla ved GENO sitt hovedkontor,

tf. 62 52 06 00

Vi ønsker velkommen til kurs med mange aktuelle fagtemaer og sosialt samvær!

MANDAG 18. NOVEMBER

Framtidsrettede løsninger for kalver, ungdyr og mjølkekyr.

- Framtidsrettet bygging – helse og velferd for dyra.
Veterinær Per Gillund, GENO
- Kalv; atferd og oppstalling.
Fagkonsulent Lars Erik Ruud, GENO
- Ungdyr; atferd og oppstalling.
Fagkonsulent Lars Erik Ruud, GENO
- Mjølkeku; atferd og oppstalling.
Professor Lasse Gravås, Norges landbrukshøgskole (NLH)
- Om kalde fjøs. *Professor Lasse Gravås, NLH*
- Bygningsfysikk og materialvalg.
Professor Lasse Gravås, NLH
- Ventilasjon. *Professor Lasse Gravås, NLH*

TIRSDAG 19. NOVEMBER

Gårdsbesøk – Planlegging og byggeledelse

- Besøksrom i fjøset på Store Ree åpent for besøk.
- Gårdsbesøk – orientering om ulike løsninger
- Gruppearbeid med grunnlag i kursdeltagernes planer og tegninger
- Sosialt arrangement
- Middag og sosialt samvær på Store Ree

ONSDAG 20. NOVEMBER

Brannsikring, dyrehelse, økonomi og administrasjon

- Betong, brannsikring og gjødsellagring.
Soussjef Fred Nilsen, Gjensidige
- Helse og nybygg. *Veterinær Per Gillund, GENO*
- Mjølkerom – nybygg/restaurering.
Fagkonsulent Lars Erik Ruud, GENO
- Bonden som byggherre.
Bygningsplanlegger Lars Gillerhaugen, Agriplan
- Investeringsøkonomi.
Landbruksøkonom Eivind Imislund, Løten regnskapskontor
- Avsluttende diskusjon: Ombygging eller nybygg?
Lars Erik Ruud/Per Gillund, GENO

God hovedkarakter

Gunnar Elvhaug, TINE – tekst og foto

Undersøkelsen er gjennomført av og i nært samarbeid med Landbrukets Utredningskontor. 2100 medlemmer over hele landet har fått spørsmål om TINE rådgivings-tjeneste og rådgivingstilbud, Organisasjonsarbeid i TINE, TINE som samvirkeorganisasjon og TINE som samfunns- og markedsaktør.

– Hensikten med undersøkelsen har særlig vært å få inn informasjon fra medlemmene som vi kan bruke til å videreutvikle organisasjonsarbeidet, etablere sammenligningsgrunnlag for ny organisasjonsstruktur og vurdere konsekvenser av omorganisering, forteller organisasjonssjef Odd Lilleby og konserndirektør Bjørg Bruset i TINE BA som mener at undersøkelsen gir oss god dagsaktuell kunnskap om hvor fornøyde eierne er med sin egen organisasjon, TINE.

Blomst til rådgiverne

– Det er hyggelig at rådgiverne får så gode skussmål i undersøkelsen, To av tre melkeprodusenter mener at rådgiveren er godt forberedt til besøkene og oppfyller de faglige forventningene. Dette er et godt utgangspunkt for å kunne tilby konkurransedyktig rådgiving framover, po-

En omfattende medlemsundersøkelse som vi har gjennomført tyder på at medlemmene er godt fornøyd med TINE på de fleste områder. På spørsmål om hvor fornøyd medlemmene er med TINE svarer 36 prosent at de er svært godt fornøyd, 58 prosent tilfreds og kun 6 prosent er misfornøyd med TINE. Hovedkarakteren er 5,1 på en skala fra 1 til 7.

engterer konserndirektør Bjørg Bruset i TINE BA. Odd Lilleby skyter inn at her er det nyanser mellom grupper. For eksempel ser det ut til at de med kvote under 50 000 er mer fornøyd med rådgivingen enn de som har kvote over 100 000

– Dette kan tyde på at ulike produsentgrupper har ulike forventninger til rådgiveren, mener organisasjonssjef Odd Lilleby og

viser til at vi har et vidt spekter av rådgivingstjenester å tilby.

Rådgivingstjenestene

I undersøkelsen er det stilt konkrete spørsmål om noen av tjenestene. Det viser seg at medlemmene er best fornøyd med de mest brukte tjenestene, dvs. føring, avlsplan,

■ Medlemsundersøkelsen tyder på at medlemmene er godt fornøyd med TINE totalt sett og at den må følges opp med nye undersøkelser med jevne mellomrom, mener Bjørg Bruset og Odd Lilleby.

til TINE

gjennomgang av årsutskrift og melkemasjinkontroll. Hele 60 prosent svarer at de er fornøyd med gjennomgang av årsutskrift og utarbeiding av avlsplan og bare 11–12 prosent svarer at de er misfornøyd.

– Vi har et stort mangfold av andre tjenester og arbeider med å bli mer markedsorientert mot melkeprodusenten, dvs tilby tjenester som produsenten etterspør. Rådgivingstjenestene kan tilpasses individuelle behov. Dette krever at vi blir flinkere til å presentere fordelene ved det vi kan tilby på en grei måte, sier Brusset som ikke tror at alle vet hva Effektivitetskontrollen kan hjelpe dem til, eller at vi kan tilby rådgiving om utbedring av husdyrrom.

KSL

I følge undersøkelsen er det 23 prosent som svarer at KSL er et nyttig verktøy for å holde oversikt over drifta, men Brusset tror ikke dette svaret forteller hele sannheten.

– For det første er Kukontrollen et styringsverktøy som bonden setter pris på samtidig som den er en svært viktig del av dokumentasjonen i KSL. For det andre vet vi at norske melkeprodusenter gjennom mange år i praksis har vist at de er opptatt av å skape kvalitet i sin produksjon. Kvalitetsresultatene viser dette, poengterer Brusset. Hun opplyser at TINE kan tilby rådgivingsbesøk i forbindelse med KSL.

Tar tak i utfordringene

Brusset synes det er gledelig å registrere at over 60 prosent regelmessig leser vår viktigste informasjonskanal ut mot medlemmene, TINE-siden i Bondebladet. Videre er det positivt at nesten halvparten av medlemmene svarer at de alltid eller som oftest møter opp på møtene i produsentlagene. Hun blir imid-

lertid litt bekymret når bare 30 prosent svarer at de har stor tillit til de tillitsvalgte og arbeider for medlemmenes interesser.

– Her har vi utfordringer å ta tak i og vi er alt i gang. Undersøkelsen bekrefter ellers det vi allerede vet, at aktive produsentlag, flere møter, god info og aktive produsentlagsledere skaper tillit. Til høsten har vi derfor tilbud om opplæring til alle produsentlagslederne og styremedlemmene i selskapene. Som tillitsvalgt må en være dyktig til å informere, skape aktivitet, drøfte og se alternativer, tenke helhet, og fatte beslutninger etter en totalvurdering, – på medlemmenes vegne, mener Bjørg Brusset og tror det er viktig å informere bedre om hvilke ansvar, arbeidsoppgaver og rolle de tillitsvalgte har.

Likebehandling

I undersøkelsen er det spurt om prinsippet om ett medlem – en stemme bør erstattes med et prinsipp hvor medlemmene stemmer i forhold til hvor mye de leverer. Et annet spørsmål var om meierisamvirket må følge prinsippet med fri innfrakt selv om kostnadene er ulike.

– Dette er et spørsmål som mange er opptatt av og svarene er ganske entydige, – at det skal være som i dag. Dette tyder på at samvirkeprinsippet står sterkt, mener Brusset.

Pris er viktigste mål

Det har skjedd en utvikling i synet på pris siden forrige undersøkelse. Nå svarer 74 prosent av medlemmene at det å sikre best mulig melkepris til produsent er viktigste målsetting for meierisamvirket mens 23 prosent svarer opprettholde bosetning i distriktene. Tilsvarende tall i en undersøkelse i 1997 var

henholdsvis 53 og 45. Lilleby mener dette stemmer godt med mange andre signaler som vi ellers har fått i forbindelse med organisasjonsdebatten de siste par årene. Samtidig peker han på at økonomien i melkeproduksjonen har blitt gradvis dårligere og at vi har fått konkurrenter på primærleddet.

Opptatt av markedet

– Undersøkelsen viser at mange er opptatt av markedet og stolt av TINEs store vareutvalg. Dette bekreftes av den store interessen for å delta i TINE Frokosten og er et signal om at markedsspørsmål og informasjon om dette kan bidra til å skape ekstra aktivitet i produsentlagene, mener Brusset og legger til at muligheter og resultater fra nye forretningsområder også må presenteres der. Dette fordi bare 16 prosent svarer at det nå er helt nødvendig at TINE engasjerer seg i andre deler av matvaresektoren.

Hva videre?

Bjørg Brusset og Odd Lilleby ser på meningsundersøkelsen som et nyttig verktøy for planlegging av arbeidet fremover sammen med andre utredninger og innspill som kommer gjennom høringer fra organisasjonen.

– De største forbedringsområdene ser ut til å ligge innenfor medlemmenes kunnskap om TINEs marked og salg, økologiske produkter, nye rådgivingstilbud og å bygge tillit. Vi har planer om å følge opp med tilsvarende undersøkelse med jevne mellomrom og bruke resultatene som grunnlag for å planlegge videre organisasjonsarbeid og rådgiving, avslutter Bjørg Brusset som er stolt av at medlemmene slutter så godt opp om sin egen organisasjon. ■

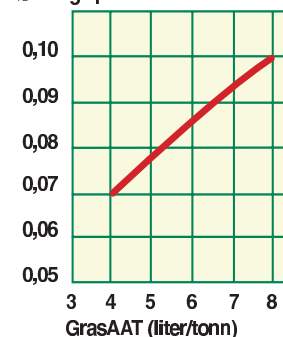

Melka får bedre kvalitet og mer protein hvis du bruker riktig ensileringsmiddel

Feilgjæring i surfôret kan lett gi smaksfeil på melk. Får du smørsyregjæring er det stor risiko for at sporer fra smørsyrebakteriene havner i melka og reduserer kvaliteten. Går du fra Elitemelk til Klasse-2 melk, reduseres oppgjøret for ei ku med 25 kg melk 3-4 ganger mer enn kostnaden til ensileringsmiddelet. Bruk av GrasAAT-midlene eller Kofasil Ultra

er effektive hjelpemidler mot smørsyregjæring og kan være en god forsikring mot slike økonomiske tap. I åtte av ti forsøk har GrasAAT ensileringsmiddel med dosering 4-5 liter/tonn gitt en økning i proteininnholdet i melka sammenlignet med surfôr uten GrasAAT. God grovfôr kvalitet er grunnlaget for god økonomi i mjølkeproduksjonen.

Økning i protein%

Kofasil[®] ULTRA

Til rundballer på alle tørrstoffnivå.

GrasAAT[®]

Til direkte høsta gras i siloer.

GrasAAT[®] Plus

Til fortørka gras i siloer, toppdressing, og rundballer opp til 45% tørrstoff.

Hydro Agri Norge

www.hydroagri.no
Telefon: 22 53 81 00

FJØSSTELL-TIPS

Diaré?

biopect er et effektivt middel mot diaré hos kalv, lam og smågris.

biopect inneholder ikke antibiotika, men pektiner som beskytter slimhinnene.

biopect binder bakterienes giftstoffer og som så fraktes ut med avføringen.

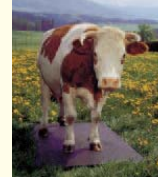
Med **biopect** i melk, vann eller tørt på toppen av føret, unngår man stagnasjon og veksttap.

Quelle

«Den hygieniske kilde»

Konstruksjonen som bygger på naturlovene: balanse trykk/vekt. Ventiler med fjærer, spindler, dyser og pakninger av ulike slag er overflødig.

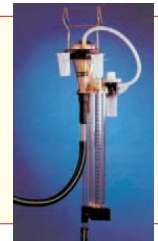
Mayo Båsmatte

– myk som en blomstereng. Behagelig varmeisolerende og solid. Spesielt gunstig innkjøp – god økonomi. Fåes i lengdene 183 og 190 cm.

«Hygieneassistent»

Den gjennom mange år gjennomprøvde hygienevogna der utstyret er tilpasset behovet. Enkelt, lett, fleksibelt etter rakterens ønsker.

Melkemålere

Flere tusen Tru-Test brukere i Norge kan bekrefte at kjøp av Tru-Test er den beste investering. AST og meieriene samarbeider om rutinekontroll og service.

Over 35 år i landbrukets tjeneste

har gitt oss erfaringer som kommer deg tilgode.
Vi tilbyr deg kvalitetsprodukter til rimelig pris og god service.
Alle AST-produktene får du kjøpt i din «fjøsbutikk»,
meieri eller direkte fra oss!

Styrko sparkeverner

SPØR OSS – VI HAR DET MESTE TIL FJØSET DITT

Texas melkestol

Vårt ønske er å:

- lette og bedre arbeidsforholdene i fjøset
- bedre helsetilstanden i besetningen
- tilføre husdyrbruket kvalitetsprodukter

AST

Fjordgt. 5 Tønsberg

Postboks 2133, 3103 Tønsberg Tlf: 33 31 70 00 • Fax: 33 31 94 00
post@astlandbruk.no